

PÄIKE IKKA PAISTMA JÄÄB

Levyntekoprosessin kuvailua

Pop/jazzmusiikin koulutusohjelma
Pedagogin suntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
23.4.2009

Helin-Mari Arder

Koulutusohjelma Pop/jazzmusiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Pop/jazz-musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto
Tekijä Helin-Mari Arder		
Työn nimi Päike ikka paistma jääb Levyntekoprosessin kuvailua		
Työn ohjaaja/ohjaajat Jukka Väisänen		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 23.04.2009	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 40 + 6
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tämän työn tavoitteena on kuvailla ja analysoida levyntekoprosessin vaiheita sekä teoria- että konkreettisen levyntekoprosessin pohjalta. Lähtökohtana on virolaisen pop-jazz säveltäjän Kustas Kikerpuu'n lauluista koottu levy "Päike ikka paistma jääb" (Aurinko jää paistamaan), jonka valmistumisprosessi jäi aikaväliin lokakuu 2008 – maaliskuu 2009.</p> <p>Kirjallista raporttia kootessani tutustuin levyntekoprosessiin lähdemateriaalien avulla. Tämän tiedon ja oman ammatillisen kokemuksen pohjalta laadin listan levyntekoprosessin vaiheista. Koostettua listaa käyttäen pohdin omaa levyntekoa ja mm. syitä, joiden vuoksi artisti voisi olla kiinnostunut tuottamaan levynsä itse. Koska levyntekoon liittyvät kokemukseni ovat peräisin Virossa, kuvailen mahdollisuuksieni mukaan sekä virolaista että suomalaista käytäntöä.</p> <p>Artistin toimiminen oman levynsä tuottajana ei ole ollut historiassa yleistä. Ison levy-yhtiön turvin levyttämiseen ja levyn markkinointiin voidaan käyttää paljon enemmän varoja, mutta yhtiö voi osallistua myös taiteellisiin kysymyksiin ja lähteä valinnoissaan musiikillisen puolen sijasta siitä, miten ne vaikuttavat levyn myyntiin. Usein yritetään seurata parhaillaan muodissa olevia musiikkitrendejä. Levy-yhtiön sisällä artisti joutuu myös kilpailemaan toisten artistien kanssa ja on mahdollista, että vaikka hän on solminut sopimuksen levy-yhtiön kanssa, ei levy syystä tai toisesta ilmesty ollenkaan. Asiantuntijoiden mielipiteen mukaan sitä voi tapahtua jopa yhdeksässä tapauksessa kymmenestä.</p> <p>Nykyään artisteja, jotka omistavat itse levy-yhtiön, on yhä enemmän. Levynteko on työläs prosessi ja vaatii resursseja, mutta artistille se on tärkeä väline uransa rakentamisessa. Digitaalisen äänitystekniikan kehitys ja yhä suotuisammat hinnat ovat mahdollistaneet musiikin äänittämisen äänitysstudioiden ulkopuolella, joka voi oleellisesti vähentää levyn tuottamiseen tarvittavaa budjettia. Myös tässä projektissa kyseessä oli äänitys kotistudiossa.</p> <p>Työni tärkein tavoite on oppia levyntekoprosessista sekä koota itselleni eräänlainen muistilista seuraavia projekteja varten. Toivon, että samalla työni antaa jonkinlaisen kuvan levyntekoprosessista niille, jotka ovat itse sitä suunnittelemassa.</p>		
Teos/Esitys/Produktio CD Päike ikka paistma jääb		
Säilytyspaikka Stadian kulttuurialan kirjastopalvelut, Aralis -kirjastokeskus		
Avainsanat CD, levy, levynteko, levyntekoprosessi, tuottaminen, tuottaja, omakustanne		

Degree Programme in Department of Pop/Jazz Music		Specialisation Music Education
Author Helin-Mari Arder		
Title Päike ikka paistma jääb Description of a CD Production		
Tutor(s) Jukka Väisänen M.Mus.		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date May 2009	Number of pages + appendices 40 + 4
<p>The aim of this work is to describe and analyze the producing process of the record "Päike ikka paistma jääb" ("The Sun Will Always Shine"). The record consists of the songs of an Estonian pop-jazz composer Kustas Kikerpuu and the whole process took place from October 2008 to March 2009.</p> <p>While preparing this report I gathered information about the record production from written sources. In record producing I have mostly used my own professional experience and the information from the musicians I know. With the help of these sources I developed a list about the stages of record making. Using the list I proceeded to analyze the making of my last record, discussing also the reasons why an artist could be interested in producing his/her own record in the first place.</p> <p>Since my experience in record making has originated from the work I've done in Estonia, this report describes both the Estonian and the Finnish record producing practices.</p> <p>Historically it is not common for the artists to produce their own records. The major record companies can use plenty of resources to make a record and to market it. They can also affect artistic decisions, but their choices may be connected to increasing the sales following the current trends in music. The artist also has to compete with the others who are signed to the company. It is possible that in spite of the valid contract his/her record will never get ready. It has even been claimed that 9 out of 10 artists signed to a major record company won't have their records released.</p> <p>Nowadays many artists have their own record labels. Record producing demands a lot of work and financial resources, but for a musician releasing a CD is an important part in developing his or her career. The development of the digital recording techniques and their affordability have made it possible for the musicians to organize the recording sessions also outside the professional recording studios, thus cutting substantially the costs of the whole production process. In this very project a home studio was used for recording the music.</p> <p>The most important aim of this work is for me to learn from the record production process, providing myself a kind of memo list to be used during my next projects. I hope that at the same time my report can be useful for those interested in making their own record.</p>		
Work / Performance / Project CD "Päike ikka paistma jääb"		
Place of Storage Metropolia University of Applied Sciences /Metropolia Resource Library for Arts and Culture, Aralis Library and Information Centre		
Keywords CD, record, CD/record producing, CD/record producing process, self-production, indie-record		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	TYÖN TAVOITTEET JA TYÖTAPA	5
2.1	Työn tavoitteet	5
2.2	Työtapa	5
3	MIKSI TUOTTAA ITSE OMA LEVY?	6
4	LEVYNTEKOPROSESSIN VAIHEET	8
4.1	Musiikillinen materiaali	8
4.2	Musiikin sovittaminen	9
4.3	Bändin kokoaminen	10
4.4	Tuottaja	11
4.5	Studio	12
4.6	Äänityssessiot	13
4.7	Miksaus	14
4.8	Masterointi	14
4.9	Aikataulu	14
4.10	Rahoitus	15
4.11	Lupien hankkiminen	16
4.12	Levykannen suunnittelu	17
4.13	Levyn tilaaminen	18
4.14	Levyn jakelu	18
4.15	Levyn markkinointi	18
5	RAPORTTI "PÄIKE IKKA PAISTMA JÄÄB" -LEVYN TEKEMISESTÄ	20
5.1	Musiikillinen materiaali	20
5.2	Laulujen sovittaminen	21
5.3	Bändin kokoaminen	22
5.4	Tuottaja	23
5.5	Studio	24
5.6	Äänityssessiot	24
5.6.1	Ilmapiiri äänitystilanteessa	25
5.7	Miksaus	26
5.8	Masterointi	27
5.9	Aikataulu	27
5.10	Rahoitus	29
5.11	Lupien hankkiminen	31
5.12	Levykannen suunnittelu	31
5.13	Levyn tilaaminen	32
5.14	Levyn jakelu	32
5.15	Levyn markkinointi	33
6	POHDINTA	34
6.1	Aikataulukysymys	34
6.2	Markkinointikysymys	35
6.3	Äänityskysymykset	36
6.4	Itsenäisen levyntuottamisen edut ja haitat	37
7	YHTEENVETO	38
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	41

1 JOHDANTO

”Vielä runsaat sata vuotta sitten ei äänen tallennustaitoa tunnettu. Puhuttu sana, ääni, sävelmä joka laulettiin tai soitettiin, oli kadonnut ainiaaksi: se ei ollut toistettavissa eikä sen säilyttäminen tulevaisuutta varten ollut mahdollista. Siitä lähtien kun Thomas A. Edisonin vuonna 1877 onnistui valmistaa ensimmäinen toimiva äänentallennus- ja toistolaitte, fonografi, on äänitteiden merkitys jokapäiväisessä elämässämme jatkuvasti kasvanut.” (Lindberg et al 1977: 5).

Fonografin keksimisen aikana ei kukaan voinut kuvitella, mihin tämä keksintö tulevaisuudessa johtaa. Jotkut pitivät fonografia vain mielenkiintoisena, mutta muuten epähyödyllisenä laitteena. Meidän tuntemassamme maailmassa voi epäilemättä sanoa, että Edisonin keksinnöstä hyötyvät kaikki. Se on antanut meille muusikkoina mahdollisuuden tallentaa taiteellista näkemystämme musiikin muodossa niin, että yleisömmme voi kuunnella meitä siellä missä haluaa.

Oman levyn tekeminen on tärkeä osa muusikon työstä, se on sekä oppimisprosessi että tärkeä väline uran rakentamisessa. Aloittelevalle laulajalle se voi tuntua unelmalta, jonka täytyminen vaikuttaa epätodennäköiseltä. Tilanne, jossa muusikko on pystynyt tekemään levynsä vain levy-yhtiön siipien suojassa, on ehkä aikoinaan ollut ainoa mahdollisuus, mutta nykyään tilaisuuksia itsenäiseen levyntekoon on paljon enemmän. Digitaalisen äänitystekniikan kehittyminen ja sen aikaisempaa edullisempi hinta on mahdollistanut äänitykset myös ammattistudioiden ulkopuolella.

Mikäli artisti tuottaa levyn, hänen pitää taiteellisten päätösten lisäksi ottaa myös taloudellinen vastuu ja tietää mahdolliset riskit. Ensimmäisen oman levyni äänittämistä helpotti eräässä laulukilpailussa saatu palkinto – 25 tuntia äänitysaikaa Viron Radion studiossa. Se oli sopiva tilaisuus äänitysprojektini suunnittelun aloittamiseksi. Siihen saakka en ollut edes uskaltanut uneksia levyn tekemisestä.

Aloitin pop-jazz laulun opinnot vuonna 1999 G. Ots -nimisessä Musiikkikoulussa ja jatkoin opintojani vuonna 2002 nykyisessä Metropoliasissa. Vuodesta 2001 lähtien olen esiintynyt säännöllisesti, enimmäkseen trioni kanssa, jossa laulua säestävät kitara ja basso. Vuoden 2003 lopussa ilmeistyi ensimmäinen levyni nimeltä ”Vaikne hetk”.

Monet artistit valmistautuvat levyntekoon pitkään. Lauluja kirjoitetaan, sovitetaan ja harjoitetaan vuosia, ennen kuin ne vihdoinkin tallennetaan. Olen onnistunut levyttämään lyhyessä ajassa melko paljon. Ensimmäisen levyni ilmestymisen jälkeen olen tasaisen levynmyynnin ja rahoittajien ansiosta pystynyt tekemään useita levyjä: "Su aknast näen"¹ (2004), "Kuulates Legrand'i"² (2006), "I'm Starting to Like You" (2008) ja "Päike ikka paistma jääb"³ (2009). Ensimmäisen levyni ilmestymisen jälkeen olen yhä enemmän osallistunut kaikkien myöhempien levyjeni tekoprosesseihin.

Levyjä tehdessäni olen kohdannut monenlaisia tilanteita ja ongelmia. Osa ongelmista on kertaluonteisia, osa toistuvia. Näin jälkikäteen tuntuu siltä, että levyn valmistuttua monet kysymykset ja ongelmat unohtuvat. Tuorein levyni "Päike ikka paistma jääb" on kuitenkin juuri ilmestynyt ja sen tekemisen prosessi on vielä hyvin mielessä. Ehkä juuri siksi tällä hetkellä tuntuu siltä, että ongelmia oli enemmän kuin etukäteen kuvittelin. Haluan oppia niistä ja uskon, että valmistelemalla tästä levynteosta raportin voin löytää vastauksia siihen, mitä pystyisin tekemään toisella tavalla seuraavissa projekteissani.

Aihe on mielestäni ajankohtainen, sillä levyteollisuuden muututtua monet muusikot haluavat tänä päivänä tuottaa levynsä itse. Vaikka musiikkialallakin järjestetään erilaisia kilpailuja, on musiikki mielestäni juuri sellainen alue, jossa kilpaileminen ei tunnu oikealta keinolta. Hyvän muusikon pitäisi pystyä olemaan oma itsensä ilman että hänen tarvitsisi kilpailla kenenkään kanssa. Kilpailua ei voida välttää kokonaan, sillä se on jossain määrin ihmisluonteelle ominaista, mutta makujen erilaisuuden takia musiikissa "huonomman" tai "paremman" etsintä olisi silti liian subjektiivista. Jos muusikko järjestää itse oman levynsä tekemisen, hänen ei ainakaan tarvitse todistella mitään levy-yhtiölle. Yleensä hän on jo itse itselleen riittävän ankara kriitikko.

¹ suom. "Ikkunastasi katselen"

² suom. „Legrandia kuunnellessa”

³ suom. „Aurinko jää paistamaan”

2 TYÖN TAVOITTEET JA TYÖTAPA

Työni koostuu levystä "Päike ikka paistma jääb" ja levynteosta kertovasta raportista. Olen saanut levyntekoon tarvittavia tietoja osallistumalla moneen kertaan levyntekoprosessiin ja haastatteleamalla vuosien varrella toisia muusikkoja. Ideoiteni selkiintymiseen vaikutti tutustuminen Jaana Raivion (2003) opinnäytetyöhön, jonka aiheena oli myös levyntekoprosessi.

2.1 Työn tavoitteet

Työni alkuperäinen tavoite oli kuvailla ja analysoida viimeisen levyäni "Päike ikka paistma jääb" valmistumisprosessia. Koska olen tähän saakka työskennellyt valtaosin omien kokemuksieni varassa, hankin lisätietoja alan kirjallisuudesta. Kirjallisuuteen tutustuessani huomasin, että tehtävääni helpottaisi merkittävästi se, jos aloittaisin työni laatimalla ensin teoreettisen listan levyntekoon kuuluvista vaiheista.

Listan tarkoitus on toimia eräänlaisena muistilistana, jotta pystyisin seuraavissa projekteissani välttämään aikaisemmin tehtyjä virheitä. Lopullisena tavoitteenani on selvittää, mitä olisin voinut tehdä tässä levyntekoprosessissa eri tavalla. Yritän löytää vastauksia siihen, mitkä ovat ne häiritsevät asiat, jotka ovat toistuneet ehkä jo aikaisempien levyntekoprosessien aikana ja miten voisin välttää niitä vastaisuudessa.

Aloitan työni pohtimalla lyhyesti, miksi artisti voisi olla ylipäätänsä kiinnostunut tuottamaan levynsä itse.

2.2 Työtapa

Haen tietoa internetistä sekä alan kirjallisuudesta ja laadin tämän tiedon, omien ammatillisten havaintojeni ja haastattelutietojen pohjalta listan levyntekoon kuuluvista vaiheista. Pohdin mm. omakustannelevyn tuottamisen mahdollisia syitä. Käyttäen apuna laatimaani listaa ja verraten sitä omiin kokemuksiini, koostan raportin levyn "Päike ikka paistma jääb" tekemisestä. Käsittelen raportissani samoja levyntekovaiheita joita luettelen ja kuvailen teoreettisessa listassa. Raporttiin koottujen tietojen pohjalta pohdin muun muassa sitä, millaisia asioita pitäisi muuttaa ja miten muutokset saadaan aikaiseksi.

3 MIKSI TUOTTAÄ ITSE OMA LEVY?

Koska työni oleellisin tavoite on levyntekoprosessin kuvailu sekä analyysi, tuon tässä esille joitakin levynteollisuuden nykytilanteeseen liittyviä seikkoja, jotka voivat selittää artistin tarvetta tuottaa itse levynsä.

Alan ammattilaiset vitsailevat joskus, että jos artisti saa allekirjoitettua sopimuksen ison eli ns. major levy-yhtiön kanssa, voi hän olla melko varma, ettei hänen levynsä ilmesty. Peter Spellman'in mielestä jopa yhdeksältä artistilta kymmenestä, jotka ovat allekirjoittaneet sopimuksen suuren levy-yhtiön eli major-yhtiön kanssa, ei ilmesty levyä. Jos bändiä alunperin suosineet työntekijät ovat poistuneet levy-yhtiöstä, voi jopa valmistunutkin levy jäädä melkein mainostamatta ja näin artistin ura ei edisty. (Spellman 2000, 7-8).

Levytyssopimuksen allekirjoittanut artistin vahvoja puolia ja tyyliä ei välttämättä osata ottaa huomioon ja arvostaa, koska usein ollaan kiinnostuneita seuraamaan muodissa olevia musiikkitrendejä, jotka eivät välttämättä artistille sovi. Näin ollen levy-yhtiö voi toiminnallaan hyödyn sijasta vahingoittaa artistin uraa rakentamalla hänestä vääränlaista kuvaa, järjestämällä hänen levytettäväksi vääräntyylistä musiikkia ja varaamalla esiintymisiä varten hänen edustamaan musiikkityyliin sopimattomia paikkoja. (Spellman 2000, 7-8).

Yleisenä ongelmana tilanteessa, jossa artisti tuottaa itse levynsä, näkevät monet alan asiantuntijat resurssien puutteen. Sen takia levytyssopimusta mahdollisimman ison levy-yhtiön kanssa pidetään parhaana vaihtoehtona. Pienempi levy-yhtiö voi levyn ilmestymisen kannalta kuitenkin olla luotettavampi kumppani, sillä se pitää artisteistaan parempaa huolta.

Antti Aittapelto (2003) toteaa artikkelissaan, että musiikkibisnes on suuressa murroksessa. Hänen haastatteleman levy-yhtiö Pokon markkinointipäällikön Taija Holmin mielipiteen mukaan levy-yhtiöt eivät pyri enää rakentamaan artistille pitkää uraa, vaan häneltä halutaan pari hittiä ja nopeita voittoja. (Aittapelto 2003, www).

Jos levy-yhtiöiden päämääränä on nopea voitto, voi se muusikolle tarkoittaa sitä, että hän joutuu tinkimään taiteellisesta toteutuksesta ja musiikin tasosta. Vaikka levy-yhtiö ei sinänsä välttämättä pakottaisi artistia mihinkään, voi yhden artistin levy jäädä vaikka toisen, levy-yhtiölle sillä hetkellä ehkä tuottavamman artistin varjoon. Taija Holm ilmaisee asian seuraavasti:

”Yhdistymisten jälkeen yhtiöillä tulee olemaan yhä suurempi repertoaari artisteja. Sen takia artistien vastakkainasettelu ja keskinäinen kilpailu yhtiöiden sisällä varmasti kiristyy, kun levyjen julkaisuajankohtia joudutaan suunnittelemaan entistä tarkemmin. Yhtiö ei voi syödä omaa myyntiään julkaisemalla kahden samantyyppisen artistin levyt yhtä aikaa.” (Aittapelto 2003, www).

Näyttää siltä, ettei levy-yhtiön kanssa solmittu sopimus tuokaan välttämättä mukanaan ikuista onnea, kuuluisuutta ja vaurautta. Tosin artisti, joka haluaa saada musiikkinsa koko maailman kuultavaksi, ei yleensä pärjää ilman levy-yhtiötä. Taloudellisten resurssien lisäksi yhtiöillä on käytössä kaikki tehokkaaseen markkinointiin ja promootioon tarvittavat kanavat, joista itsenäinen tuottaja voi vaan uneksia.

Oman levyn tuottaminen tai pienen levy-yhtiön luominen voi yhtä hyvin olla väline, jolla saadaan levytyssopimus ison levy-yhtiön kanssa. Nykyään yhä useammin kiinnostutaan niistä muusikoista, joilla on jo jotain näytettävää: valmista musiikkia ja oma, vakituinen yleisö. Valmis levy todistaa, että musiikkia tehdään tosissaan ja siihen ollaan halukkaita panostamaan aikaa, energiaa ja taloudellisia resursseja. Jos muusikko tuntee tarvetta tallentaa taidettaan, vaikka hänellä ei ole sopimusta levy-yhtiön kanssa, kannattaa etsiä mahdollisuuksia tuottaa levynsä itse.

4 LEVYNTEKOPROSESSIN VAIHEET

Seuraavaksi luettelen ja kuvailen vaiheita, jotka kuuluvat levyntekoprosessiin. Käyttämäni järjestys ei ole ainoa mahdollinen, sillä jokainen levytysprosessi on tavalla tai toisella erilainen. Monet levyntekoprosessiin liittyvät seikat riippuvat musiikkityylistä, esimerkiksi jazzmusiikissa käytetään äänitysvaiheeseen ja miksaukseen luultavasti vähemmän aikaa kuin popmusiikissa. Siinä, missä jazzmuusikot äänittävät musiikkia useimmiten yhdessä ja hakevat mahdollisimman luonnollista soundia, voi popmusiikissa jokainen soittaja äänittää osuutensa erikseen ja miksauksessa tehostukseksi voidaan etsiä erityisiä soundeja.

Vaikka musiikkini sisältää myös muita vaikutteita (bossa-nova, samba, pop), on lähtökohtanani jazz. Myös opinnäytetyössäni eli seuraavassa listassa lähdän kokoamaan tietoja jazztyyppisen musiikin levytysprosessia ajatellen. Näin ollen tätä listaa ei voi pitää lopullisena ja ainoana oikeana. Sen päällimmäinen käyttötarkoitus on toimia eräänlaisena muistilistana itselleni. Toivottavasti siitä on samalla apua myös muille, jotka valmistelevat omaa levyään ja kaipaavat levyntekoprosessiin tukea.

Levyntekoprosessi kokonaisuutena on sen verran laaja aihe, ettei kokoamaani listaa ja eri vaiheiden käsittelyä voi pitää kaikkea kattavana. Opinnäytetyöni puitteissa kuvailen levyntekoa yleisluontoisesti. Syventymällä yksityiskohtiin voitaisiin jokaisesta levyntekoprosessin vaiheesta saada kokonaisen opinnäytetyön laajuinen kirjoitus.

Vaikka olen käyttänyt tämän listan kokoamisessa alan kirjallisuudesta ja internetistä haettua tietoa, tukeudun usein myös omaan henkilökohtaiseen kokemukseeni. Tärkeätä on huomioida, että kokemukseni ovat peräisin Virossa, jossa käytäntö saattaa olla erilainen kuin Suomessa. Olen yrittänyt seurata myös suomalaista käytäntöä, mutta tämän työn puitteissa ei ole mahdollista keskittyä molempien maan levyntuottamiskäytännön kaikkiin yksityiskohtiin.

4.1 Musiikillinen materiaali

Kaikki saa alkunsa musiikista, ideasta, tarinasta, jota artisti haluaa kertoa. Ensin pitää valita äänitettävä musiikki, jonka jälkeen seuraa sovittaminen, bändin kokoaminen, materiaalin harjoittaminen. Parasta on harjoitella materiaali hyvin tutuksi, jotta

studioaikaa ei kuluisi harjoitteluun, myös live-esiintymiset auttavat materiaalin kehittämässä ja harjoittelussa paljon (Shaber 1999, [www-sivu](#)). Jos levyn tuottamisesta vastaa levy-yhtiö, voivat he taiteellisen tuottajan kautta osallistua päätöksiin musiikin valinnasta, sovituksista jne (Pakarinen 2006, [www-sivu](#)).

Sopivien kappaleiden valinta on tärkeä askel. Valittujen laulujen pitää olla artistille oleellisia ja sisältää sanomaa, jota hän haluaa välittää kuuntelijoilleen. Monet, esimerkiksi musiikin tuottaja Lauri Laubre (2009), pitävät tärkeänä, että artistin valitsema materiaali koostuisi alkuperäisistä sävellyksistä. Toiset toteavat, että laulujen uusiokäyttö on tullut jäädäkseen (Karhumaa 2000, 49). Molemman tahon tärkein sanoma on luultavasti se, että artistin valitseman musiikin pitää olla hänen itsensä näköinen. Laulujen, niiden tyylin ja sanoitusten on sovittava artistille ihmisenä ja esiintyjänä, jotta artisti pystyisi olemaan aidosti esittämänsä musiikin ja sen sanoman takana (Karhumaa 2000, 71-72).

Yleensä suositellaan, että valittavana olisi enemmän kappaleita kuin mitä lopullisesti levyille tulee, sillä näin on helpompaa jättää joitakin kappaleita ulos ja koota materiaalista yhtenäinen levy. Joskus vasta äänityksessä selviää, että jokin kappaleista ei toimi sillä tavalla kuin odotettiin ja tilanteen korjaamiseen meni liian paljon aikaa. Karen Nelson (2002) suosittelee, että menestyksekkäästi esiintyvä livebändi voisi mahdollisesti valita äänitettäväksi kappaleita, joita he soittavat muutenkin. Voi kuitenkin tapahtua, että live-tilanteessa toimivat kappaleet eivät aina toimi studiolla, eivätkä ne välttämättä muodosta hyvää kokonaisuutta. Monen muusikon ja alan asiantuntijan mielestä levyn ensimmäiset kappaleet ja niissä sisältyvä energia ovat erityisen tärkeitä. (Nelson 2002, 10).

Kappaleiden toimivuuden varmistamiseksi niitä voidaan äänittää etukäteen vaikka harjoituksissa, esimerkiksi minidisc'illä tai tietokoneella. Näin pystytään kokoamaan eräänlainen demoversio ja testaamaan musiikin toimivuutta. Demoversion avulla voidaan kokeilla myös, missä järjestyksessä laulut sopisivat yhteen ja kuinka pitkät tauot niiden välissä kuulostaisivat hyvältä. Tätä tietoa tarvitaan vasta myöhemmässä vaiheessa, mutta levykokonaisuutta ajatellen se on tärkeä päätös, johon on hyvä valmistautua ajoissa.

4.2 Musiikin sovittaminen

Vaikka jotkut kokoonpanot tekevät sovituksensa vasta studiolla, säästyy äänityksissä paljon rahaa ja aikaa, jos sovitukset tehdään ja harjoitetaan valmiiksi ennen studioon menoa. Sovitukset voi tehdä artisti itse, koko bändi yhdessä tai joku bändin jäsenistä. Ne

voi tilata myös joltakulta ulkopuoliselta, mutta koska makuja on monenlaisia, ei kannata tilata sovituksia umpimähkään sovittajalta, jonka käsialaa artisti ei tunne, sillä sovitus voi muuttaa kappaletta täysin.

Artistille on aina hyödyksi, jos hän joko osaa itse sovittaa valitsemansa musiikkia tai ainakin selittää sovittajalle, minkälainen käsitys hänellä kappaleesta on. Jazzmuusikot ovat usein itse myös sovittajia ja levyn taiteellisia tuottajia, mutta toisaalta "ulkopuolisesta" ammattimaisesta avusta saattaa olla tukea silloin kun ollaan itse hyvin asian "sisällä" ja tarvitaan jotakuta, joka näkee asian vähän kauempaa.

4.3 Bändin kokoaminen

Esiintyvälle artistille, jolla on yhdessä hyvin toimiva bändi johon hän on tyytyväinen, on helpointa tehdä studiotyötä samojen muusikkojen kanssa. Toisaalta studioon voidaan pyytää artistin säestäjiksi hyvin tunnettuja muusikkoja, jolla voidaan haluta varmistaa, että levy saa mahdollisimman paljon huomiota. Kiertueilla ei artistia välttämättä enää säestä sama allstars-kokoonpano vaan oma tavallinen bändi.

Tällaisesta käytännöstä on monenlaisia mielipiteitä. Esimerkiksi Sam Shaber (1999) on artikkelissaan sanonut, että vaikka olisi mahdollisuus tehdä työtä hyvin tunnetun muusikon kanssa, siitä ei jää hyvää jälkeä jos etukäteen ei ole aikaa edes jutella hänen kanssaan. Muusikot, jotka jo entuudestaan tuntevat artistin, hänen tyyliinsä ja musiikkinsa, ovat valmiina panostamaan äänitykseen enemmän kuin vierailevat tähdet. (Shaber 1999, www).

Jos artistilla ei ole omaa vakiobändiä, kehoittaa Shaber kuuntelemaan mahdollisimman paljon lähipiirin muusikkojen esiintymisiä ja kysymään suosituksia tutuilta muusikoilta. Hänen mielestään kannattaa luottaa ja uskoa siihen, mitä artisti itse kuulee ja tuntee. Oman bändin muusikot saattavat suostua äänittämään myös ilman palkkiota. Shaber kertoo maksavan korvaukseksi äänityksestä saman verran kuin keskimäärin yhdestä esiintymisestä, katsomatta siihen, miten monessa kappaleessa muusikko on soittanut. Tämä kuitenkin toimii vain silloin kun muusikot suostuvat siihen, muuten pitää seurata ammattijärjestöjen suosittelemia taksoja. (Shaber 1999, www). Korvaukset musiikin äänittämisestä ja äänitteen markkinoinnista voidaan maksaa kertakorvauksena tai

rojaltisopimuksen perusteella, enemmän tietoa siitä saa Suomen Muusikkojen Liitosta ja ÄKT r.y.⁴:stä (Virossa vastaavasti EEL eli Eesti Esitajate Liit). (Teosto r.y 2009, www).

4.4 Tuottaja

Saara Pakarinen (2006) on artikkelissaan haastatellut levy-yhtiön johtajaa Antti Suomalaista, jonka mielestä taiteellisella tuottajalla on levyntekoprosessissa suuri vastuu lopputuloksen tasosta – hänen tehtävänä on ohjata musiikkia, prosessia sekä ihmisiä ja pitää yllä hyvää toimintailmapiiria:

„Tuottajalle annetaan vaihtelevansuuruinen vastuu artistin kokemuksesta ja toivomuksista riippuen. Tuottajan näkemys voi kuulua vahvastikin levyllä, vaikka bändin pitääkin lopulta kuulostaa itseltään. Elementtien poisjättäminen on myös tärkeä osa työtä.” (Pakarinen 2006, www).

Yleisesti ollaan sitä mieltä, että popmusiikissa tuottaja on välttämätön (Maarja, Laubre, 2009). Tuottaja on henkilö, jolla pitäisi olla visio, mutta toisaalta monilla bändeillä on hyvin selkeä kuva siitä, miltä he haluavat kuulostaa ja miten hoitaa asiansa, joten he tuottavat musiikkinsa itse.

Tuottaja-termi voi aiheuttaa sekaannusta, sillä se voi taiteellisen tuottajan sijasta olla henkilö tai yhtiö, joka on taloudellisesti vastuussa levyn tuottamisesta. Saara Pakarinen (2006, www) luettelee esimerkiksi neljä erityyppistä tuottajaa:

1. taloudellinen tuottaja – rahoittaa levynteon (levy-yhtiö, artisti itse jne)
2. vastaava tuottaja – päättää suurista linjoista (kappaleet tms), yleensä edustaa levy-yhtiötä
3. taiteellinen tuottaja – vastaa vision toteutumisesta, päättää pienempiä musiikillisia seikkoja (voi olla levy-yhtiöstä, myös artisti itse tai täysin ulkopuolinen tekijä)
4. joskus (esim. hip-hop piireissä) kappaleen säveltäjä

⁴ Suomen Ääni- ja kuvatallennetuottajat r.y

4.5 Studio

Studion valinta on oleellinen askel levynteossa. Tärkeintä ei kuitenkaan ole, että studion laitteisto olisi kalliimmasta päästä. Oleellista on, että ihmiset, jotka hoitavat äänityksen ja ehkä myös miksausken, tuntisivat äänitettävän musiikin tyylin ja olisivat artistin kanssa asioista taiteellisesti samaa mieltä. Jos musiikki tallennetaan heti väärällä tavalla, voi myöhemmin olla hyvin vaikeata tai jopa mahdotonta muuttaa äänitetyn materiaalin laatua. Äänitystekniikka voi olla alan huippua, mutta jos äänittäjä ei osaa tehdä sillä mitään, ei tekniikasta ole hyötyä. "Tärkein osa studion varustuksesta on insinööri", sanoo Sam Shaber (1999, www). Myös Backstage Alliance'in johtaja Virpi Immonen (2009) totesi Tallinn Music Week -seminaarissa, että nykyään insinööri toimii usein myös tuottajana.

Studiomiehistön myönteinen ja luova suhtautuminen on iso valtti. Myös itse studiotilojen ominaisuudet voivat tukea hyvän tunnelman kehittymistä, jossa äänittäminen sujuu paljon helpommin. Esimerkiksi pieni keittiönurkkaus tai jonkinlainen lepotila voi olla hyvin hyödyllinen, jotta taukoihin ei menisi liian paljon aikaa. Oikea studio *tuntuu* oikealta, vahvistaa John Collis (2001, 12). Hän pitää tärkeänä myös studion sijaintia ja suosittelee valitsemaan ennemmin kalliimman mutta lähempänä sijaitsevan studion. Kauempana sijaitseva studio voi vaatia lisäkuluja, jotka loppujen lopuksi tekevät äänityshinnasta kalliimman.

Studiota etsiessä kannattaa kysyä tutuilta muusikoilta heidän äänityskokemuksistaan ja kuunnella heidän äänityksiä. Musiikillista materiaalia pystyy muuttamaan huomattavasti huonommaksi tai paremmaksi hyvällä soundilla. Jos pidät soundista, jota studiossa pystytään tuottamaan, voi se olla oikea paikka äänityksesi järjestämiseen.

Sam Shaber (1999) huomauttaa, että vaikka alalla opiskelevan ystävän tarjoama ilmainen studioaika saattaa kuulostaa hyvältä, kannattaa olla varovainen. Jos levyn on määrä valmistua tiettyyn päivämäärään mennessä, pitää olla varma, että myös ilmainen palvelu vastaa odotuksiin ja kiinnostus projektia kohtaan on aito.

Studioaika varattaessa kannattaa varmistaa etukäteen äänityksen lopullinen hinta ja palvelut, jotka siihen kuuluvat. Samalla pitää tarkistaa, mahtuuko bändin käytettävä kalusto studiotiloihin, saako studioltä myöhemmin sekä master-nauhan että tarvittaessa multitrack-version jne (Collis 2001, 12). Jotta kallista ja vähäistä studioaika pystyittäisiin hyödyntämään parhaiten, pitää myös bändin olla valmistautunut perusteellisesti (soittimet

ja vahvistimet hyvässä kunnossa, esim. kitarakielet vaihdettu, kaikki tarvittavat välineet mukana).

Jos bändin päätös on järjestää äänitys studion ulkopuolella ja lainata siihen tarvittava tekniikka, varoittaa Collis (2001) siitä, että tehtäviä, joihin pitää keskittyä, on liian monta. Tekniikkaan tutustumiseen saattaa kulua ylimääräistä energiaa ja aikaa. Helpompaa on palkata tekniikan mukana myös äänittäjä, mutta tietenkin sellainen, joka suhtautuu myönteisesti bändiin ja heidän musiikkiinsa. (Collis 2001, 12).

4.6 Äänityssessiot

Musiikin tallentaminen tapahtuu eri tyyleissä eri tavalla. Jazzmusiikissa levyille halutaan yleensä tallentaa samanlaista musiikkia kuin live-esityksessä ja mahdollisuuksien mukaan usein yritetäänkin tallentaa konserttiesityksiä. Jazzmusiikki äänitetään yleensä yhdessä sillä improvisointi ja jazzmusiikkiin hyvin vahvasti sisältyvä vuorovaikutteisuus ei toimisi samalla tavalla jos muusikot soittaisivat osuutensa studiossa yksitellen.

Koko bändin saaminen studioon peräkkäisinä päivinä saattaa olla vaikeata, mutta jos mahdollista, kannattaa äänitys järjestää kuitenkin yhtenä tai parina monen päivän sessiona. Ensimmäisestä päivästä suuri osa menee luultavasti instrumenttien ja tarvittavien välineiden paikoilleen asetteluun, käytettävien teknisten välineiden valintaan ja soundin tekemiseen, joten yhden päivän sessiosta kuluu liian paljon muuhun kuin musiikin äänittämiseen. Jos musiikki on sovitettu ja harjoitettu tai soittajat muuten hyvin lahjakkaita, on jazzmusiikissa mahdollista äänittää materiaali jopa parissa päivässä. Useimmissa tapauksissa kuitenkin lasketaan noin viikko äänitykseen ja viikko miksauskeen kun taas popmusiikin projekteissa voi aikaa kulua enemmän.

Taiteellisten kysymysten ohella äänityksessä kannattaa kiinnittää huomiota instrumenttien vireeseen, rytmiseen tarkkuuteen, lauluosuuden puhtauteen jne. Joskus pienikin asia saattaa muuttaa muuten hyvän oton käyttökelvottomaksi.

4.7 Miksaus

Äänityssessioiden jälkeen materiaali miksataan ja masteroidaan. Jos mahdollisesti sopivia ottoja on enemmän kuin yksi, aloitetaan miksattavien ottojen valitsemisesta tai monen otton leikkaamisesta yhdeksi kokonaisuudeksi. Ääniraidat editoidaan eli puhdistetaan. Miksauksessa löydetään ääniraidoille sopiva tasapaino ja lisätään mahdollisesti efektejä tai kaikua. Jos soittimissa tai laulussa on häiritseviä taajuuksia, leikataan niitä pois tai jos tarpeellista, niitä lisätään. Kompressoria käytetään dynaamisten vaihtelujen tasoittamiseen ja panoroinnilla sijoitetaan eri soittimia eri kohtiin stereokuvassa.

Ihanteellisessa tilanteessa soundi voisi olla jo äänitysvaiheessa sellainen, jollaista halutaan. Siinä tapauksessa sitä ei tarvitsisi muokata enää miksausvaiheessa.

Miksauksen ja masteroinnin voi tarvittaessa tehdä eri studiossa kuin missä materiaali äänitettiin. Etenkin masterointi on suositeltavaa tehdä muualla. Se vaatii yleensä erikoistekniikkaa ja on tärkeätä, että sen tekijä pystyisi kuuntelemaan materiaalia levänneellä korvalla. Olisi hyvä, jos jokaisen session – äänityksen, miksauksen ja masteroinnin – väliin jäisi riittävä aikaväli, näin musiikin kuuntelu ja valintojen tekeminen sujuu paremmin.

4.8 Masterointi

Masterointi on miksauksen säätäminen sen lopulliseen muotoon, jotta sen voi lähettää tehtaalle tuotettavaksi. Masteroinnissa tehtäviä toimintoja ovat esimerkiksi kompressointi (esiin nostaminen), ekvalisointi (esim. kappaleiden tasantaminen) ja kokonaisvolyymien säätäminen. Joskus lisätään myös kokonaiskaikua. Musiikin ohessa masteroinnissa lisätään levyille tiedot esittäjästä, musiikin kirjoittajista, sanoittajista ja sovittajista. Tähän käytetään erillistä ISRC-koodia, jonka levyn tuottaja saa Virossa EFÜ:ltä (Eesti Fonogrammitootjate Ühing), Suomessa ÄKT ry:stä.

4.9 Aikataulu

Musiikki on taidetta ja levyn valmistuminen vie luultavasti enemmän aikaa kuin siihen alunperin laskettiin kuluvan. Vaikka joissakin tapauksissa aikataulua ei ehkä tarvita, saattaa käydä niin, että ilman sitä prosessista tulee liian pitkä ja laahaava.

Jos levy halutaan saada valmiiksi tiettyyn päivämäärään mennessä, kannattaa laskea tarkkaan, milloin tietty vaihe pitäisi aloittaa tai lopettaa. Jos kappaleiden joukossa on sellaisia, joiden äänittämiseen tarvitaan lupaa tekijöiltä (säveltäjät, sanoittajat, kustantajat), voi asiointiin mennä kuukausia. Myös muut seikat vievät aikaa – esimerkiksi digibox-kannet, joiden valmistusaika on pitempi kuin tavallisten kansien.

Jokaisessa levyntekovaiheessa voi tapahtua asioita, jotka viivästyttävät koko prosessia: joku muusikoista sairastuu, jo äänitetty materiaali katoaa tai osoittautuu käyttökelvottomaksi, miksaus tai masterointi pitää tehdä uudelleen, levykannen suunnittelussa menee enemmän aikaa, kappaleiden kustantajat eivät vastaa heti jne. Näin ollen lisäajan varaaminen on aina viisasta.

4.10 Rahoitus

Karhumaan (2000) mielestä albumia ei kannata lähteä tuottamaan ennen kuin siihen todella on resursseja. Vaarana hän näkee, että pääoma kuluu loppuun ennen kuin äänite on valmis, mutta varoja tarvitaan myös promootioon. Tilanne on toinen silloin kun artisti on jo vakiinnuttanut asemansa ja toiminta on jo itsessään kannattavaa ja säännöllistä. (Karhumaa 2000, 219).

Monet asiantuntijat toteavat, ettei kannata luottaa siihen, että saa rahansa takaisin esimerkiksi levyn myynnistä. Jakeluyhtiöltä ja tekijänoikeuksista tulee rahaa takaisin hyvin pitkällä viiveellä, joten siitä ei ole apua. Toisaalta – jos varoja riittää esimerkiksi äänitykseen – voidaan ulkopuolista apua etsiä myös jossakin projektin myöhäisemmässä vaiheessa. (Nelson 1991, 8-9).

Yleensä ollaan myös sitä mieltä, että aina on mahdollista löytää edullisempia vaihtoehtoja levyn tekemiseen, mutta pitää olla valmiina käyttämään aikaa niiden etsimiseen. Levyn tekemiseen kuluvien varojen määrä riippuu hyvin monesta asiasta (musiikin tyyli, äänitykseen käytetty aika, muusikkojen mahdolliset palkkiot, sovittajan, äänittäjän ja tuottajan palkkaaminen jne), eikä sitä ole helppo arvioida. Sen takia jokaisen muusikon, joka suunnittelee levyään, kannattaa tutkia asiaa itse ja koota oma arvionsa levyn tekemiseen kuluvista resursseista. Sen jälkeen on helpompaa lähteä eteenpäin ja yrittää löytää ratkaisuja, hakea apurahoja ja etsiä mahdollisia rahoittajia.

Apurahoja pitäisi hakea silloinkin kun myönnettävissä eivät ole kovin isot summat, sillä joskus seuraavia apurahoja myönnetään helpommin jos jotain on jo onnistunut saada. Suunnitelmista kannattaa kertoa henkilöille, jotka ovat tai voisivat olla kiinnostuneita musiikistasi, sillä jokin yhtiö saattaa juuri olla etsimässä esimerkiksi ideaa liikelahjaan, jollaiseksi myös levy voi sopia. Jos yhtiö olisi kiinnostunut noin 400 levyn ostamisesta, voidaan sillä mahdollisesti rahoittaa tuhannen levyn tuottaminen.

Pientä säästöä voi syntyä tilanteessa, jossa artisti haluaa äänittää itse säveltämiään ja sanoittamiaan kappaleita. Jos hän on itse yksityishenkilönä levyn tuottaja, on hänen mahdollista hakea Teosto r.y:ltä vapautusta tallennuskorvauksista. Tämä koskee levyn ensipainosta, jonka suuruus on enintään 1000 kappaletta, ylimenevä osa laskutetaan normaalin tallennuskorvaushinnaston mukaan. (Teosto r.y 2009: www).

4.11 Lupien hankkiminen

Suomessa ja Virossa tekijänoikeukseen liittyvä asiointi saattaa olla jossakin määrin erilaista. Suomessa levyn tuottamisessa tarvittavaa tietoa saa Teosto⁵ r.y:stä. Lupien hankkiminen esimerkiksi musiikin sovittamiseen on välttämätöntä, jos haluaa esittäytyä sovituksen tekijänä. Toisten kirjoittamaa musiikkia voi esittää ja tallentaa vain tekijöiden (säveltäjät, sanoittajat, kustantajat) suostumuksella. Lupa tarvitaan myös alkuperäisen sanoituksen kääntämiseen.

Koska yleensä lupa saadaan tekijöitä edustavan organisaation (Virossa EAÜ, Suomessa Teosto r.y) kautta, kannattaa asiointiin varata aikaa. Jos tallennettava kappaletta ei ole sovitettu, voi luvan saada nopeammin. Jos kappaleesta on uusi sovitus, käänös, tai kyseessä on ensitallennus, tarvitaan lupa alkuperäisiltä tekijöiltä. Sovituksia halutaan yleensä kuulla ennen luvan myöntämistä. Vaikka sovittajan olisi periaatteessa mahdollista saada tietty prosentti tekijänoikeustuloista, ei tekijä tai häntä edustava organisaatio useimmiten myönnä sitä. Alkuperäisiltä tekijöiltä saadun luvan pitää olla kirjallinen ja se liitetään tallennuslupahakemukseen, jonka saa Teoston NCB-osastolta. (Teosto r.y. 2009, www). Virossa sovituksen tekijä täyttää jokaisesta sovituksesta lomakkeen, johon pitää hankkia tarvittavat suostumukset tekijöiltä.

⁵ Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. on säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikin kustantajien tekijänoikeusjärjestö

Musiikin julkaisemiseen tarvitaan myös jokaisen projektiin osallistuvan muusikon ja esittäjän lupa. Luvat kappaleiden sovittamiseen ja äänittämiseen pitäisi olla olemassa ennen itse äänitystä, vaikka se ei aina näin tapahdu. Levyn tuottamisesta vastaava henkilö täyttää Teostolle tallennuslupahakemuksen, jonka perusteella NCB⁶-osasto laskee tallennuskorvaukset ja lähettää tuottajalle laskun. Maksettu lasku vastaa tallennuslupaa.

Vaikka artisti haluaisi äänittää itse säveltämiään ja sanoittamiaan kappaleita, pitää hänen kuitenkin ilmoittaa siitä Teosto r.y:lle ja maksaa tekijänoikeuksiin liittyviä korvauksia. Tietyissä tapauksissa levynsä itse tuottava artisti voidaan myös vapauttaa korvauksista. (Teosto r.y 2009: [www](http://www.teosto.fi)).

Teosto r.y:n lisäksi levyntuottajan pitää asioida Gramex⁷ ja ÄKT r.y:n kanssa. Äänitteen tuottajat ja musiikin esittäjät saavat korvauksensa äänitteen julkisesta esityksestä Gramex r.y:n kautta. Sen takia on oleellista, että tuottaja toimittaisi Gramexille täytetyn ääniteilmoituslomakkeen levyä julkaistaessa.

4.12 Levykannen suunnittelu

Levykannen ja itse levyn ulkonäkö on tärkeä, sillä levyn kansi voi auttaa herättämään mahdollisten kuuntelijoiden huomion. Tässä monet asiat liittyvät makuun, lukuun ottamatta yhtä – tekstiä. Tekstin pitää olla virheetöntä ja siksi se kannattaa tarkistaa ja tarkistuttaa kymmeniä ja vielä kymmeniä kertoja. Koska ihmisen silmä on altis korjaamaan kirjoitusvirheitä, apua tulisi pyytää ja tekstiä luetuttaa mahdollisimman monella ihmisellä. Jos haluaa hyvin suunnitellun kannen, se kannattaa tilata asiantuntijalta, joka pystyy taiteellisen panoksensa lisäksi toimittamaan kannen tehtaalle sen vaatimassa muodossa.

Ensimmäistä kertaa levyn kantta suunniteltaessa ja kannelle tulevia tietoja kootessa esikuvaksi voi ottaa toisten tekemät kannet. Hyvin perinpohjainen luettelo Teoston ja Gramexin edellyttämistä tiedoista löytyy Teosto r.y:n kotisivulta. Levykaupat ottavat mieluummin myyntiin levyjä, joihin on jo printattu hintakoodi. Siksi sille pitäisi jättää tilaa heti levykannen suunnitteluvaiheessa.

⁶ NCB (Nordisk Copyright Bureau) on Teoston ja sen pohjoismaisten sisarjärjestöjen yhdessä omistama järjestö, joka hallinnoi musiikin tallentamisoikeuksia Pohjoismaissa ja Baltian maissa.

⁷ Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusjärjestö

Valokuvien käyttöön levykannella pitää tuottajalla olla lupa niiden tekijöiltä. Suomessa useimpien ammattitaiteilijoiden puolesta luvan voi myöntää Kuvasto r.y. (Teosto r.y. 2009, www).

4.13 Levyn tilaaminen

Levyn tilaaminen tehtaalta on yksi viimeisistä askelista ennen levyn valmistumista, etenkin jos kannet ovat jo työn alla. Usein levytehdas tekee sekä levyn että kannet ja itse levyn valmistamiseen kuluu kaiken kaikkiaan noin viikko. Jos levyille tilataan digibox-kannet, menee tuottamiseen vähintään 2 viikkoa. Virallisesti levykansi ja levy menevät tuotantoon vasta silloin kun levytehtaan esittämä lasku on maksettu.

4.14 Levyn jakelu

Levyn jakelu kauppoihin tapahtuu levy-yhtiön tai jakeluyhtiön kautta, jonka kanssa sovitaan levyn tuottajalle maksettava hinta. Vaikka hinta tuntuisi epäoikeudenmukaiselta (levyn tuottaja saa ehkä noin puolet levynmyynnin tuloista), vain harva artisti jakelee levyjään kauppoihin itse. Vähittäismyyjät ostavat mieluiten levynsä jakeluyhtiöltä ja artistilta kuluisi liian paljon aikaa levyjen toimittamiseen yksittäisiin kauppoihin. Jos artisti ei halua myydä levyään kaupoissa, voi parempi vaihtoehto nykyään olla levyn tai yksittäisten laulujen myynti internetin kautta.

4.15 Levyn markkinointi

Mika Karhumaa (2000) toteaa, että vain harva artisti voi luottaa siihen, että äänitteet markkinoivat itse itseään. Ne pitää tuoda esille ja yleisön saataville. Uutta materiaalia julkaistaessa jakelukanavien ja promootion pitää olla jo valmiina. Usein artistin promootio tehdään singlejulkaisun kautta, vaikka se tuottaa tyypillisesti tappiota. (Karhumaa 2000, 30). Markkinointivälineiksi voi lukea myös julisteet, flyer-mainokset, sanomalehti-ilmoitukset, radio- ja televisiomainokset. Promootio on lähellä markkinointia, mutta promootiossa artisti tuo itsensä julkisuuteen ilman varsinaisia markkinointikohdistuksia (Karhumaa 2000, 144).

Markkinointi on alue, jossa myös itse levynsä tuottanut artisti tarvitsisi ulkopuolista apua. Kuten useat alan ihmiset toteavat, ei artistilla yleensä levyn valmistuessa riitä varoja markkinointiin. Tavallaan muusikon työ onkin silloin jo suurelta osin tehty ja tarvittaisiin markkinointiammattilaisten apua, mutta siihen ei luultavasti enää ole varaa. Artistin, jonka levyn tuottaa levy-yhtiö, ei yleensä tarvitse siitä huolehtia, mutta edes siitä ei nykyään voi olla varma.

Levy-yhtiön järjestettäessä markkinoinnin kasvaa artistin tunnettavuus huomattavasti. Luultavasti järjestetään levynjulkaisukonsertti, muita esiintymisiä, haastatteluja, televisioesiintymisiä, teetetään musiikkivideo jne. Itse levynsä tuottaneella artistilla ei todennäköisesti sellaiseen toimintaan varoja riitä.

Vaikka koko budjetti olisi jo mennyt levyn tuottamiseen, pystyy artisti käyttämään markkinointiin kanavia, jotka vaativat vähän tai ei ollenkaan resursseja. Levyä voi mainostaa internet-sivuilla (kotisivu, myspace jne), omilla esiintymisillä, mahdollisesti paikallisessa levy- ja kirjakaupassa, bändin esiintymispaikoissa. Levystä voi lähettää materiaalia myös paikallisten lehtien ja radioasemien kulttuuritoimituksille ja television kulttuuriohjelmiin, jotka ovat kiinnostuneita uudesta musiikista. Omakustanteisen levyn valmistumisen jälkeen kannattaa artistin järjestää esiintymisiä omatoimisesti ja ottaa vastaan jokainen mahdollisuus tiedottaa yleisöään levyn ilmestymisestä. Tietoa ei yleensä ikinä ole liikaa, sillä aina on ihmisiä, jotka eivät ole kuulleetkaan levyn ilmestymisestä. Uutta musiikkia on paljon ja uusi hyvä musiikki itsessään ei ole enää uutinen, pitää olla vielä jotain, joka herättää kiinnostusta.

5 RAPORTTI ”PÄIKE IKKA PAISTMA JÄÄB” -LEVYN TEKEMISESTÄ

5.1 Musiikillinen materiaali

Levyn ohjelmisto koostuu lauluista, jotka on kirjoittanut Kustas Kikerpuu – Virossa hyvin tunnettu ja rakastettu säveltäjä, muusikko ja opettaja. Ajatus koota konserttiohjelmisto ja äänite hänen lauluistaan kasvoi mielessäni jo monta vuotta. Lopulta siitä tuli ikään kuin muistokonsertti, sillä Kustas Kikerpuu poistui joukostamme viime syksynä.

Valitsin esitettäväksi ja äänitettäväksi seuraavat kappaleet:

1. Punab pihlakaid	(Pihlajoita punertaa)
2. Ammu tunnen sind	(Tunnen sinut jo kauan)
3. Oleks hea	(Olisi hyvää)
4. Mu süda oled sa	(Olet sydämmeni)
5. Sa äratasid luiged minus lendu	(Herätit joutsenet minussa lentoon)
6. Ning tuisus ma tantsin	(Ja tanssin lumipyryssä)
7. Veel ja veel	(Vielä ja vielä)
8. Tahaks olla	(Olla tahtoisin)
9. Mure meeltes taob	(Mielissäni murhe takooa)
10. Meie kaks	(Me kaksi)
11. Päike paistma jääb	(Aurinko jää paistamaan)

Kaikki kappaleet ovat Kustas Kikerpuun sävellyksiä hänen omiin teksteihin, paitsi ”Sa äratasid luiged minus lendu”, joka on sävelletty Enda Naaber’in runoon. Sovituksista kappaleet ”Oleks hea” ja ”Ning tuisus ma tantsin” olen sovittanut yhdessä Teet Raik’in kanssa ja ”Sa äratasid luiged minus lendu” on Teet Raikin ja Ara Yaralyanin sovittama. Muut kappaleet ovat omia sovituksiani, lukuunottamatta laulua ”Tahaks olla”, jonka esitimme ilman erityisempää sovittamista.

Useat valitsemistani kappaleista olivat tuttuja entuudestaan, joistakin olin jo tehnyt sovituksia aikaisemminkin. Tutustuessani Kustas Kikerpuun lauluihin en lähtenyt valinnassani siitä, oliko kappale yleisesti tunnettu tai ei. Siksi ohjelmistossa on muutamia hyvin tunnettuja ja monia vähemmän tunnettuja lauluja. Päällimmäinen kriteerini laulujen valitsemisessa oli laulujen merkitys minulle ja tulkinta- ja sovitusideat, joita alkoi syntyä tutustuessani musiikkiin nuottimateriaalin avulla.

5.2 Laulujen sovittaminen

Kustas Kikerpuu oli kunnioitusta herättävä säveltäjä ja jazzmuusikko. Sen takia kului hie-
man aikaa ennen kuin uskalsin valmistella kokonaisen ohjelmiston hänen musiikistaan. On
surullista, ettei se valmistunut silloin kun hän itsekin olisi voinut kuulla laulujaan uusissa
sovituksissa. Koska olin myös aikaisemmin tehnyt sovituksia hänen kappaleistaan tiesin,
miten hän suhtautuisi niihin. Kikerpuu rakasti mainstream-jazzia, svingmusiikkia, kun taas
minun sovituksissani sekoittuivat bossa nova, samba, popmusiikki ja jazz.

Vaikka Kustas Kikerpuun musiikillinen maku erosi omastani, oli hänestä tärkeätä, että hä-
nen kappaleitaan soitettaisiin edelleen, myös uusina sovituksina. Useat hänen kappaleiden
alkuperäisversiot ovat Virossa hyvin tunnettuja eivätkä kaikki kuulu tyyliltään jazz-
musiikkiin – niiden joukosta löytyy myös monta iskelmätyyppistä laulua tai popballadia.

Minulle sovittaminen on alusta pitäen ollut luonnollinen tapa tehostaa tunnelmaa ja sisäl-
töä, joita itse kappaleessa näen ja kuulen. Joskus esimerkiksi en käytä reharmonisointia
ollenkaan vaan elävöitan kappaletta käyttämällä erilaisia tahtilajeja. Pidän tärkeänä myös
kappaleen intro- ja outro-osuuksia koska ne tukevat kappaleen luonnollista kaarta ja
auttavat vahvistamaan sitä kokonaisuutena.

Useat valitsemani Kustas Kikerpuun kappaleet olivat alkuperäisessä muodossaan balladeja
tai muuntyyppisiä hitaampia kappaleita, mutta levyllinen balladeja ei ainakaan pienellä ko-
koonpanolla olisi toiminut. Kappaleista tuli useimmiten rytmikkäämpiä bossa nova-,
samba- tai latintyyllisiä (esim. "Ammu tunnen sind", "Oleks hea", "Veel ja veel", "Mure
meeltes taob"). Joissakin tapauksissa käytin taas 3/4 tai 5/4 -tahtilajeja elävöittämään
kappaleita rytmisesti ("Punab pihlakaid", "Mu süda oled sa", "Ning tuisus ma tantsin",
"Meie kaks"). Balladit, jotka jäivät tyyliltään ja tempoltaan samoiksi, saivat jonkin
lisävärin: "Sa äratasid luiged minus lendu" -kappaleeseen lisättiin instrumentaalinen trum-

petin ja basson ostinato-linja ja "Päike paistma jääb" kappaleelle kehittelin klassisemman kuuloisen intron, joka toimi myös outro'na. Laulussa "Tahaks olla" emme muuttaneet kuin joitakin pieniä yksityiskohtia, joten sitä emme esitelleet sovituksemme.

7. maaliskuuta 2009 järjestimme Jazzkaar-festivaalin puitteissa konsertin "Päike ikka paistma jääb", jonka jälkeen sain kiinnostavaa palautetta, sillä vanhemman ikäluokan ihmiset muistavat sovitettuja kappaleita alkuperäisissä, luultavasti Kustas Kikerpuun itsensä sovittamissa versioissa. Niissä tunnettuja virolaislaulajia (mm. Ivo Linna, Jaak Joala) säestää useimmiten iso orkesteri, joten musiikki kuulostaa erilaiselta. Tiesin joitakin kappaleita niiden alkuperäisissä esityksissä, mutta yleensä en tahallani etsinyt käsiini aikaisempia äänityksiä vaan tutustuin lauluihin nuottien välityksellä ja kehitin sen perusteella oman näkemykseni. Alkuperäisissä esityksissä oli tärkeä rooli myös sen aikakauden soundimaailmalla, joka eroaa selvästi nykyaikaisesta.

Konsertin jälkeen sain monilta kuuntelijoilta myönteistä palautetta, sovituksiani pidettiin uuden, raikkaan kuuloisina. Myös sovitustuvun myöntänyt Kaisa Kikerpuu, säveltäjän leski, piti sovituksistani. Konsertin järjestäneen Jazzkaar-festivaalin johtaja Anne Erm oli tyytyväinen ja totesi, että konsertin voisi järjestää uudelleen sellaisenaan. Liput myytiin loppuun jo ennen konserttipäivää.

Koska sovitustyylini on luultavasti pysynyt melko samanlaisena alusta lähtien, olin tyytyväinen, että myös kuuntelijat pitivät konsertista. Sovitustyylini on mielestäni ajan myötä pelkistynyt, sillä olen huomannut, että mutkikkaat sovitukset, jotka vaativat enemmän harjoittelua, jäävät usein sivuun kun konserttiohjelmaa kootaan.

5.3 Bändin kokoaminen

Koska esitimme saman ohjelmiston Viron jazzklubeilla pienen konserttikiertueen puitteissa jo viime syksyllä, oli luonnollinen valinta, että äänitykseen osallistuisivat muusikot, jotka olivat kanssani kiertueella. Toisaalta silloin bändin valintaan vaikuttivat sekä konserttitilat, jotka olivat useimmiten isommalle kokoonpanolle liian pienet, että taloudelliset resurssit, joita kiertueen järjestäneellä Viron Jazzliitolla on rajallisesti. Nämä seikat vaikuttivat siihen, että syksyllä kokoonpanomme esiintyi ilman lyömäsoittimia ja päätimme silloin myös äänittää ilman rumpalia.

Äänitysvaiheessa alkoi kuitenkin tuntua siltä, että osa kappaleista kaipaisi ehkä pientä apua lyömäsoittimilta, joten pyysimme studioon myös rumpalin. Näin levyllä soittavat kanssani kitaristi Mart Soo, trumpetisti Teet Raik, basisti Ara Yaralyan ja rumpali Ahto Abner. Teet Raik toimi myös äänittäjänä ja miksaajana. Levyn ilmestymisen jälkeen olemme kuitenkin konsertoineet yhdessä rumpalin kanssa, joten live-versiot ovat taas kehittyneet äänitetyistä versioista hieman erilaisiksi.

5.4 Tuottaja

Kaikilla levyillä, joiden äänityksiin olen osallistunut, on taiteelliset päätökset tehnyt bändi yhdessä. Ulkopuolisina "tuottajina" ovat toimineet joskus ystävät, jotka ovat kuunnelleet materiaalia ja antaneet joitakin neuvoja. Yleensä muuntelua kaipaavat vain yksittäiset seikat.

Ehkä erillisen taiteellisen tuottajan puuttumiseen vaikuttaa se, etten ole tähän saakka tavannut tuottajaa, jonka musiikilliseen makuun ja visioon voisin luottaa. Muusikot, joiden kanssa työskentelen, ymmärtävät yleensä musiikillisiä ajatuksiani ja tavoitteitani, joten en olen tuntenut tarvitsevani jonkun kokonaan ulkopuolisen neuvoja. Lisäksi apunamme on aina äänittäjä, joka ymmärtää musiikkiamme – ilman sitä olisi äänitys- ja tuottamisprosessi paljon vaikeampaa.

Jazzmusiikin kohdalla ei voi mielestäni ajatella, myykö se hyvin ja onko sillä riittävän paljon yleisöä. Tärkeätä on, että musiikkia tehdään rehellisesti ja juuri sillä tavalla kuinka artisti ja bändi sen oikeaksi kokevat. Jos musiikki välittää muusikkojen ajatuksia ja tunteita, saatetaan ehkä tarvita apua luonnollisen äänityssoundin löytämiseen, muttei sisällön muuttamiseen helpommin markkinoitavaksi.

Viimeisten levyprojektieni aikana olen toiminut myös taloudellisena ja vastaavana tuottajana. Joskus se tuntuu liian isolta vastuulta, toisaalta se tarkoittaa myös, että pystyn tekemään kaikki haluamani valinnat itse, mikä on kannaltani hyvin tärkeätä. Musiikillisissa päätöksissä pystyn luottamaan bändiin ja heidän mielipiteisiin, joten en ole siinä aivan yksin. Taloudellisena tuottajana vastuu raha-asioista on ollut minulla itselläni.

5.5 Studio

Tähän saakka olemme käyttäneet äänityksessä aina studioiden palveluja. Viimeistä levyä tehdessämme otimme ison askeleen uuteen suuntaan ja järjestimme äänityksen itse, kotistudiossa. Aikaisemmin olemme järjestäneet kotona vain demo-äänityksiä, mutta ajan mittaan tekniset mahdollisuudet laadukkaan äänityksen järjestämiseen parantuivat, joten päätimme kokeilla. Olimme itsekin kuunnelleet levyjä, joiden äänitys on tapahtunut ”artistin olohuoneessa”, esimerkiksi Rebecca Martin’in ”Middle Hope”, joka ilmestyi vuonna 2001. Kuten Markus Nordenstreng (2008) toteaa, tällaisen suuntauksen ovat mahdollistaneet kohtuuhintaiset digitaaliset äänityskalustot. (Nordenstreng 2008, www).

Ensimmäisessä äänityssessiossa kitara ja basso sijoitettiin olohuoneeseen, laulu pienempään huoneeseen. Äänityslaitteisto sijaitsi kellarissa, jossa myöhemmin äänitettiin puuttuvat osuudet. Laulun äänittämiseen kokeilimme monta erilaista mikrofonia ja hankimme lopulta Neumann TLM 103 -mikrofonin. Trumpetti äänitettiin suurelta osin Electro-Voice RE20 -mikrofonilla, kitara Neumann KM184 stereobar -mikrofoneilla ja basso kahdella mikrofonilla (Shure Beta52 ja Gooseneck MBHO MBP 648 S). Perkussoiden äänittämiseen käytimme Neumann TLM 103 ja Neumann KM184 stereobar -mikrofoneja. Äänittämiseen ja miksaukseen käytimme Pro Tools -ohjelmaa, M-Audio’n äänikorttia ja Alto’n esivahvistinta mikrofonille.

Päätökseemme käyttää äänitykseen kotistudiota vaikutti myös yksityiselämän muutos, sillä syyskuussa 2008 syntyi minun ja elämäkumppanini Teet Raik’in perheeseen tytär. Näin tämä päätös johtui myös siitä, että se oli melkein ainoa mahdollisuus äänittää musiikkia perhe-elämämme vaativan kauden ohella. Ulkopuolisessa studiossa prosessia olisi vaikeut-tanut tilanne, jossa koko bändin yhteinen äänitysaika olisi muodostunut pienistä pätkistä.

5.6 Äänityssessiot

Levyn äänitti ja miksasi projektiin osallistuva trumpettisti Teet Raik. Trumpetin äänittäminen samanaikaisesti olisi ollut mahdollista, mutta päätimme jättää sen myöhemmäksi, jotta Teet voisi keskittyä äänittämiseen. Hyvä ulkopuolinen äänittäjä olisi ollut siinä tilanteessa oiva apu. Virossa valtaosa äänitysinsinööreistä tekee kuitenkin työtään ainoastaan omien kokemustensa nojalla, ilman syvällisempää teoreettista tietoa. Vaikka artistilla olisi selvä näkemys siitä, miltä hän haluaa kuulostaa ja tietoa siitä, miten sen teknisesti voisi toteuttaa, törmää virolaisessa äänitysstudiossa usein asenteeseen

”Meillä Virossa ei tehdä näin!”. Siksi päätimme aikaisempien kokemustemme perusteella, että äänitämme ja miksaamme musiikin tällä kertaa itse.

Kotistudion käyttäminen kokonaisen levytysprojektin aikana oli minulle ja toisille muusikoille uusi tilanne, sillä aikaisemmin olemme samalla tavalla äänittäneet vain demonauhoja. Teknisesti käytössämme oli riittävästi välineitä, jotta äänitys onnistuisi hyvin.

Jokaisen levyä kohdalla on musiikin esityksessä ollut asioita, joihin en ole ollut tyytyväinen. Tavallaan se on luonnollista kun kyseessä on musiikki, jossa tavoitellaan live-henkistä tunnelmaa. Harvoin tapahtuu, että yhdessä otossa kaikki on täydellistä. Jos taas esitystä aletaan hiomaan liikaa tai kappaletta soitetaan studiossa kymmeniä kertoja, siitä katoaa mielestäni tuoreus ja elävyys. Myös huippumuusikot tekevät esityksissään virheitä, mutta sitä ei kukaan välttämättä edes huomaa. Virheistä tärkeämpi on tunnelma, joka syntyy muusikoiden yhteisessä soitossa.

Monet häiritsevät asiat saattavat olla ei-musiikillisia, mutta kuitenkin vaikuttaa huomattavasti äänitteen laatuun. Ehkä äänittäjän, joka on myös muusikko, on joskus vaikea toimia juuri äänittäjänä, sillä musiikkiin keskittyen hän ei välttämättä huomaa teknisiä ongelmia. Tietysti musiikki on tärkeintä, mutta myös tekninen ongelma saattaa pilata hyvän oton siinä määrin, ettei sitä voida käyttää. Tässä projektissa huomasimme vasta miksausvaiheessa, että basistia ja kitaristia olisi kannattanut pyytää pitämään pitempi tauko jokaisen oton lopussa. Jos monelta ääniraidalta joutuu leikkaamaan pätkiä pois, saattaa olla, että masteroinnin jälkeen ”digitaalinen hiljaisuus” saattaa yhtäkkiä tulla kuuluviin. Myös silloin kun joku muusikoista koskettaa keskellä ottoa vahingossa mikrofonia, voisi hän siitä kertoa äänittäjälle, joka ei välttämättä kaikkea kuule. Huonommassa tapauksessa melu tulee esiin vasta masteroinnin jälkeen, jolloin asian korjaaminen voi olla hyvin työlästä.

5.6.1 Ilmapiiri äänitystilanteessa

”... huomasin, kuinka ihmisten sen hetkinen tunne-elämä, vaikutti musiikin tekemiseen. Rento, hyvä mieli kuului selvästi soitannassa. Ja tietenkin päinvastoin. Huomasin sellaisenkin yksinkertaisen asian, että ihmisten välinen ”kemia” on hyvin tärkeää. Henkilökohtaiset jännitteet kuuluvat, saavat soitannan kuulostamaan siltä, kuin ihminen ei olisi paikalla, samassa tilassa.” (Hessu Haaksiluoto 2004, www).

Hyvin tärkeä tekijä äänitysprosessin onnistumisessa on muusikoiden välinen ilmapiiri. Muusikot, joiden kanssa esiinnyn ja levytän, ovat kaikki hyviä ystäviäni, kuitenkin äänityksissä olen monta kertaa törmännyt ongelmiin, joita en ole pystynyt ratkaisemaan. Monesti eräs muusikoista on rikkonut äänityksen hyvän ilmapiirin osoittaen selvästi, että hän ei pidä toisen muusikon soitosta. Tilanteessa, jossa kaikki on jo sovittu ja harjoiteltu etukäteen ja vihdoinkin ollaan studiossa, on hyvin vaikea päättää, miten pitäisi toimia. Hyvin suoraskäinen tapa olisi keskeyttää äänitys, sopia uusi sessio ja löytää toinen soittaja. Asiasta puhuminen ei ole tähän saakka tuonut tulosta, sillä juuri niissä tilanteissa vastauksena on ollut toisten muusikkojen syytteleminen. Kyseessä on korkeatasoinen soittaja, joka on luonteeltaan joskus arvaamaton. Virossa, jossa tasokkaita pop-jazz muusikoita ei ole riittävästi, voi olla vaikeata tai jopa mahdotonta löytää tilalle uutta samantasoista muusikkoa.

Tähän saakka olemme selviytyneet tällaisista tilanteista, mutta en tiedä, ovatko ratkaisuni olleet oikeita. Olen vakuuttunut, että ennemmin äänitykseen kannattaa pyytää riittävän taidokas ja toisia kunnioittava muusikko kuin erinomainen mutta ihmisenä vaikea muusikko. Juuri muusikoiden välinen yhteys – taika, jota pystytään luomaan yhdessä – on erikoinen ja sitä ei synny, jos toisia vähätellään. Mikäli mieliala studiossa on huono, kuuluu se myöhemmin myös levyiltä.

5.7 Miksaus

Miksaus tehtiin myös kotistudiossamme ja sen teki Teet Raik. Olimme melko tyytyväisiä soundiin, jolla kitara ja basso äänitettiin. Myös trumpetin äänittämiseen käytetty mikrofoni sopi siihen tarkoitukseen ja toi esiin lämpimää soundia. Koska idea lisätä perkussioita tuli vasta myöhemmin ja ne äänitettiin erikseen, ei niiden soundin työstämisessä ollut myöskään ongelmia.

Neumann-mikrofoni, jonka hankimme laulun äänitykseen, on korkealaatuinen, mutta masteroinnin tehnyt Johannes Löhmus vahvisti sen, mitä itsekkin epäilin – minulle olisi sopinut mikrofoni, joka olisi korostanut enemmän matalampia ja keskitaajuuksia ja vähemmän korkeita. Onneksi pystyimme korjaamaan asian miksausessa. Taajuuksia olisi ollut mahdollista säädellä jo ennen äänitystä, jos olisimme olleet ongelmasta tietoisia. Johannes Löhmus suositteli, että käyttäisimme seuraavalla kerralla Neumannin U-87 mikrofonina.

Koska puuttuvien osioiden äänittäminen otti suunniteltua enemmän aikaa, jäi miksaukseen sitä lopulta liian vähän. Muuten olimme miksaustulokseen ensikertalaisina melko tyytyväisiä. Tämänkertainen kokemus osoitti, että miksaus on epäilemättä vaihe, johon kannattaa varata enemmän aikaa ja mahdollisuuksien mukaan myös runsaasti lisää aikaa, jotta myöhemmän kuuntelun jälkeen olisi tarvittaessa mahdollista tehdä uusi miksaus.

5.8 Masterointi

Masteroinnin teki Johannes Löhmus yhtiöstä Jay Low Productions. Häneltä saimme myös hyviä neuvoja miksauksen suhteen. Kuten miksauksen, myös masterin tekemiseen jäi liian vähän aikaa. Olimme ulkomailla esiintymässä juuri samaan aikaan kuin master valmistui ja palasimme vasta silloin kun aikaa oli jäänyt vain master-levyn kuuntelemiseen. Sen jälkeen se piti jo toimittaa levytehtaalle.

Onneksi masteroinnissa ei ilmaantunut suurempia ongelmia. Olisimme ehkä vähentäneet joissakin kappaleissa lauluun lisättyä kaikua, jota masterointi toi liian paljon esiin. Eräässä kappaleessa fade-out tuli mielestämme liian aikaisin ja joissakin tapauksissa kappaleiden välinen tauko olisi voinut olla pitempi.

Masterin tekijä korosti, että jos äänityksessä soundin saa mahdollisimman läheiseksi sille, minkälaiselta sen haluaa lopulta kuulostavan, on jo iso osa työstä tehty. Näin miksauksessa ei enää tarvitse muunnella soundia erityisemmin. Jazzmusiikissa luonnollisen soundin saavuttaminen on tärkeitä, vaikka siinäkin voi makunsa ja mahdollisuuksiensa mukaan etsiä uutta ja erilaista soundimaailmaa.

5.9 Aikataulu

Levyn tekemisen aikataulu antaa jo monia vastauksia – siitä näkee, että lopussa on tullut todella kiire, eikä se tietysti vaikuta tulokseen hyvällä tavalla. Voimme sanoa ilman syvällisempää analyysia, että aikaa pitäisi aina olla riittävästi eli sitä kannattaisi varata varmuuden vuoksi enemmän kuin luulee tarvitsevänsä.

TAULUKKO 1. Levyn "Päike ikka paistma jääb" valmistumisen aikataulu.

AIKA	TOIMINTA
kesä 2008	sovitaan konserttikiertue jazzklubeilla
lokakuu 2008	päätös esittää jazzstandardien sijasta Kustas Kikerpuun musiikkia
27.10 – 7.11.2008	laulujen sovittaminen, osa sovitettu aikaisemmin
8. – 10.11.2008	harjoitukset
11. – 15.11.2008	konsertit virolaisilla jazzklubeilla
2. – 6.12.2008	äänityssessio (kitara, basso, laulu)
9. – 25.02.2009	- äänitykset (laulu, kitara, trumpetti, lyömäsoittimet) - miksaaminen
16. – 20.02.2009	- tiedon kerääminen levykantta varten - kansityön tilaaminen - levykannen ja levyn tilaaminen tehtaalta - kansityön toimittaminen tehtaalle
25.02.2009	levyn jättäminen masterointia varten
27.02 – 1.03.2009	masterointi
28.02.2009	tallenuslupahakemuksen lähettäminen EAÜ-lle
02.03.2009	master-levyn toimittaminen tehtaalle
06.03.2009	levyn hakeminen tehtaalta
07.03.2009	(levynjulkaisu)konsertti "Päike ikka paistma jääb" Kumu'n salissa
17.03.2009	Kirjallinen sovituslupa Kaisa Kikerpuulta
10.03.2009	- lisäinformaatio EAÜ-ltä - asiointi WarnerChappell Finland'in kanssa
18.03.2009	levy menee jakeluun

Alkuperäinen suunnitelmamme olisi jättänyt runsaasti aikaa sopivien versioiden valitsemiseen ja miksaukseen, ainoastaan trumpetti olisi pitänyt äänittää lisäksi ja mahdollisimman harvoissa tapauksissa korjailla laulusitystä. Lyömäsoittimia emme suunnitelleet käyttävämme alunperin ollenkaan. Sovimme levytyssession joulukuun alkuun, mutta joitakin viikkoja ennen sitä tulin kipeäksi. Yleensä paranen nopeasti ja sen takia emme lykanneet sovittua aikaa. Myöhemmin samassa kuussa aikaa ei olisi enää löytynyt ja tammikuussa trumpettisti valmistautui sävellyskonserttiinsa. Vaikka ääneni ei joulukuun alussa voinut riittävän hyvin, jotta saisimme julkaistaviksi kelpaavia ottoja, päätimme kuitenkin äänittää.

Laulaja, joka pitää hyvää huolta äänestänsä, ei luultavasti olisi tehnyt sellaista päätöstä. Tilanne oli vaikea myös siinä mielessä, että en osannut edes arvioida, milloin ääneni tulee sellaiseen kuntoon, että voisin äänittää. Ainoastaan instrumentaalisen pohjan äänittäminen ilman solistia ei olisi taas mielestämme toiminut ollenkaan, joten päätin ottaa riskin.

Tiesin jo etukäteen, että sellainen päätös vaikeuttaa asioita itseni kannalta, sillä pystyn eläytymään paljon paremmin kun saan esittää musiikkia vuorovaikutuksessa toisten muusikkojen kanssa. Yksin laulaessani yhtä toimivan version saamiseksi saattaa mennä monta kertaa enemmän aikaa. Päätin kuitenkin yrittää, sillä muuten tämän ohjelmiston äänittäminen lähitulevaisuudessa tuntui epätodennäköiseltä.

Päätökseeni vaikutti aikaisempi kokemus projektien keskeytymisestä muusikoille sopivien äänitysaikojen puuttumisen takia. Äänityksen ajankohta oli sopiva myös sen takia, että olimme juuri harjoituttaneet ja esittäneet kyseessä olevaa ohjelmaa eri puolilla Viroa. Näin äänitimme isomman osan materiaalista joulukuun alussa. Sen jälkeen vasta helmikuun alussa oli riittävästi aikaa jatkaa äänitystä.

Koska levytyks tapahtui kotistudiossa ja kaikkien muiden töiden ja toimitusten ohella, kaikki vei huomattavasti enemmän aikaa kuin etukäteen luulimme. Lisäksi olimme helmikuun lopussa konsertoimassa Viron ulkopuolella, joten materiaali piti toimittaa masteroitavaksi ennen lähtöämme 25. päivänä helmikuuta. Levytehtaan kanssa sovittiin, että kun kansi on toimitettu 2 viikkoa aikaisemmin heille, riittää 5-6 päivää itse levyn tuottamiseen.

5.10 Rahoitus

Joidenkin levyjen tekemisessä olen saanut apua erilaisilta yrittäjiltä ja joskus apurahastolta Eesti Kultuurkapital, joka tukee virolaisia kulttuuriprojekteja. Tällä kertaa en löytänyt muita ulkopuolisia tukijoita. Kultuurkapitalilta hain summassa 20 000 EEK (n 1400 €) tukea helmikuussa 2009 ja he myönsivät projektille huhtikuussa 15 000 EEK (n 1000 €).

Levyjen tekemistä varten olen luonut itselleni osakeyhtiön, jonka tilille kerään pääasiallisesti levynmyynnistä tulevat summat, joita käytän uusien levyprojektieni rahoittamiseen. Ilman Kultuurkapitalin tukea olisin joutunut rahoittamaan koko projektin tällä kertaa yksin.

Yleensä olen tilannut 2000 levyä, mutta tällä kertaa päätin tilata 1000 kappaletta, sillä levynmyynti on viime vuodesta lähtien vähentynyt jyrkästi. Antti Aitapelto totesi jo vuonna 2003 artikkelissaan, että levynmyynti on ollut laskussa (Aitapelto 2003, www). Jazzmusiikin levyjä ostetaan yleensäkin vähemmän kuin esimerkiksi popmusiikin levyjä. Tähän saakka en ole mainostanut levyjäni erityisemmin ja kanavat, jotka näyttävät toimivan parhaiten (esim. televisiomainokset), ovat myös kalleimpia. Tulevaisuudessa minun pitäisi panostaa musiikkini mainostamiseen enemmän.

Kuten asiantuntijat ovat todenneet, voi levyntekoon kuluttaa hyvin erilaisia summia ja myös oma kokemukseni tukee tätä käsitystä. Merkittävä osa kuluista säästettiin tällä kertaa kotistudiota käyttämällä. Kuten aikaisemmin mainittu, puuttui tässä projektissa myös ulkopuolinen äänittäjä, joten tämäkin vähensi kuluja. Sekä äänittäjänä että muusikkona toimi elämäkumppanini Teet Raik. Hänen ja minun työkuja ei ole seuraavaksi esiteltävään budjettiin laskettu.

TAULUKKO 2. "Päike ikka paistma jääb" -levyn budjetti.

KULU	SUMMA Viron kruunuissa	SUMMA euroissa
Levykannen ja levyn taidetyö	2000	128
Kannella käytetyt valokuvat	750	48
Tekijänoikeudet	10 000	639
Levyn ja levykannen tuottaminen (1000 kpl)	21 889	1399
Levyn masterointi	4130	264
Lisätekniiikan lainaaminen	3000	192
Muusikkojen minimipalkkiot	6000	383
Kulut yhteensä	47 769	3053
Apuraha Kulka'lta	15 000	959
LOPULLISET KULUT	32 769 EEK	2094 €

Käyttäessään levyn rahoittamiseen omaa tai jonkun toisen yhtiötä kannattaa etukäteen varmistaa, että jokaisesta kuluja vaatineesta toiminnosta jäisi kirjanpitoa varten käyttökelpoinen dokumentti. Koska aloitin levykannen suunnittelijan etsinnän viime hetkellä, teki

sen henkilö, jolla ei sillä hetkellä ollut laskutusmahdollisuutta. Näin budjettiini tuli kuluja, jotka jouduin maksamaan omista varoistani. Tiedän, että samanlaisia tapauksia, jossa laskutuksesta sovittiin etukäteen epämääräisesti ja se johti myöhemmin vaikeuksiin, on tullut eteen myös muilla muusikoilla. Etenkin kun haetaan apurahoja, vaaditaan yleensä jälkikäteen niiden käyttämisestä selvitystä sekä laskuja tai laskujen kopioita.

Myös muusikot tukevat minua taloudellisesti siinä mielessä, että yleensä maksan äänityssessioista silloin kun siihen on varaa enkä heti session jälkeen. Levynmyynnistä rahat tulevat hyvin pitkällä viiveellä, joten sieltä tuleviin summiin ei laskujen maksamisessa voi turvautua.

5.11 Lupien hankkiminen

Olen edellisiä levyjä tehdessäni käyttänyt kuukausia sovituslupien hankkimiseen. Koska tämän levyn lauluvalikoima koostui kokonaan virolaisen säveltäjän Kustas Kikerpuun kappaleista olin vakuuttunut, ettei tällä kertaa ilmenisi minkäänlaisia ongelmia. Pyysin Kustas Kikerpuun edustajalta Kaisa Kikerpuulta kirjallisen luvan kappaleiden sovittamiseen, esittämiseen ja äänittämiseen. Täytin ja lähetin EAÜ:lle (virolainen "Teosto") tarvittavat lomakkeet.

Vasta silloin kun musiikillinen materiaali oli melkein valmis, selvisi, että yli puolilla kappaleilla on kustantaja, Warner Chappell Finland. Saatuaani EAÜltä tämän tiedon ja kustantajan yhteystiedot, otin yhteyttä Warner Chappell Finlandiin ja lähetin heidän pyynnöstä äänitykset sovituksistani. Tällä hetkellä odotan edelleen heidän vastaustaan, ensimmäisestä yhteydenotosta on kulunut kohta jo 6 viikkoa.

5.12 Levykannen suunnittelu

Aikaisempien levykansien suunnittelussa on useimmiten käytetty kuvia minusta sekä bändistä. Jo ensimmäistä kertaa projektia ajatellessani on minulla yleensä ideoita levykannen suhteen, mutta tällä kertaa idea tuli vasta pitkän pohdinnan jälkeen. Ajatellessani edellisten levyjen kansia tajusin, etten voisi kuvitella tämän levyn kannella omaa kuvaani. Kustas Kikerpuun kappaleet kertovat useimmiten rakkaudesta, mutta niissä on hyvin usein viittauksia luontoon. Siihen ajatukseen päätyttyä tiesin, että oikea ratkaisu olisi käyttää

luontokuvia. Muistin kuvaajan nimeltä Remo Savisaar, jolla on paljon kauniita luontokuvia. Tutustuttuaan hänen kotisivuun otin häneen yhteyttä ja sain luvan käyttää hänen kuviaan pientä korvausta vastaan.

Kansityön tekemistä varten pyysin apua henkilöltä, joka on aikaisemmin tehnyt kansitoita, mutta työskentelee nykyään kuvaajana. Koska aikakin alkoi kulua loppuun oli tärkeätä, että kansi ehdittäisiin suunnitella jo parissa-kolmessa päivässä. Onneksi kannelle tulevaa tietoa oli vähän ja kannen pohjamateriaali oli luontokuvien muodossa jo päätetty. Suunnittelija löytyi ja kaikki onnistui hienosti, vaikka jouduimme tekemään muutamia tekstikorjauksia ihan viime hetkillä.

5.13 Levyn tilaaminen

Levy ja levynkansi tilattiin Baltic Disc OÜ:sta. Jotta levy valmistuisi maaliskuun 6. päivään mennessä, levyn kansityö piti toimittaa tehtaaseen 2 viikkoa ja levy itse 1 viikko ennen toivottua valmistumista. Levynkansi ja levy eivät virallisesti mene tuotettavaksi ennen kuin tehtaan esittämä lasku on maksettu. Myös EAÜ:n esittämä lasku pitäisi silloin olla jo maksettu.

Koska monet asiat menivät hitaammin kuin olimme suunnitelleet, pyysin levytehtaalta mahdollisuutta toimittaa heille sekä levyn kansityö että itse levy heidän virallisesta aikataulusta hieman jäljessä. Todennäköisesti hiljaisemmalla kaudella oli osansa siihen, että saimme vähän lisäaikaa, etenkin itse levyn toimittamiseen.

5.14 Levyn jakelu

Levyni menevät jakeluun jakeluyhtiö Muusika Ladu OÜ:n kautta, joka maksaa yhtiölleni jokaisesta levystä 116 EEK (7,4 €). Näin levyni löytyvät useimmista tavarataloista sekä Lasering-levykaupasta, joka on Virossa tunnetuimpia. Kaupoille suositeltu myyntihinta on 199 EEK/kappale (12,70 €), mutta jakeluyhtiö ei pysty heiltä sitä vaatimaan, joten lopullinen hinta jää kauppojen päätettäväksi.

5.15 Levyn markkinointi

Omakustannetuottajana en ole pystynyt käyttämään erityisemmin resursseja levyjeni markkinointiin. Olen onnekas, sillä vaikka Viro on pieni maa ja levynmyynti on laskenut huimasti, on minulla edelleen oma kuulijakunta, joka myös ostaa levyjäni. En ole tehnyt "Päike ikka paistma jääb" -levylle markkinointisuunnitelmaa ja käytän vain kaikkia minulle tarjoutuvia mahdollisuuksia tiedottaa yleisöä siitä. Luulen, että minun kannattaa tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota levyjeni markkinointiin, sillä muuten en todennäköisesti saa edes kulujani takaisin, puhumattakaan tuotosta. Markkinointi tarkoittaa kannaltani vain edullisimpien tai ilmaisten markkinointivälineiden etsimistä, sillä kalliimmat kanavat (televisio, lehtimainokset) kuluttaisivat liikaa niitä varoja, joita olen säästänyt äänityksiin.

Levyn markkinointiin lasken Jazzkaaren organisoiman konsertin, joka järjestettiin maaliskuun 7. päivänä Tallinnassa, KuMu'ssa. Jazzkaar-festivaalin kotisivuilla ilmestyi jo pari päivää myöhemmin Mari Hiemäe'n kirjoittama konserttiarvostelu (Liite 3). 17.3.2009 puhuin levystä radiohaastattelussa (Raadio 2) ja levyttä myös soitettiin kappaleita. 21.04.2009 on Jazzkaar-festivaalin puitteissa konsertti Raplan kaupungissa ja toivottavasti ennen sitä ilmestyy tietoa levystä sekä aikakauslehdessä Marie-Claire että sanomalehdessä "Postimees".

Perinteisten kanavien lisäksi minun pitäisi kiinnittää enemmän huomiota internetin tarjoamiin mahdollisuuksiin. Tällä hetkellä päivitettyä tietoa toiminnastani löytyy vain MySpace⁸- ja EAAB⁹-osoitteissani. Trioni kotisivu¹⁰ on jo monta vuotta odottanut hetkeä, jolloin sen alkuperäinen suunnittelija löytää salasanan siellä olevien tietojen päivittämiseksi. Uskon, että kuuntelijoiden tavoittamiseen ja tiedottamiseen internet tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia. Mainostan esiintymisiäni ja ilmestyviä levyjäni myös pienen listan kautta, jossa on noin 300 sähköpostiosoitetta. Kaikki nämä ihmiset ovat itse antaneet osoitteensa minulle ja lähetän niille tietoa aina kun jotain uutta on tulossa. Yritän toimia hienovaraisesti ja lähettää mainospostia niin harvoin kun mahdollista ja niin usein kuin kehtaan. Listallani olevat ihmiset välittävät lähettämiäni tietoja usein myös tutuilleen.

⁸ www.myspace.com/helinmari

⁹ Eesti Ansambliite Andmebaas eli Virolaisten Yhtyeiden Tietokanta, www.eaab.ee

¹⁰ <http://helinmari.trio.ee>

6 POHDINTA

”Jos ei niinkään kilpaile muiden tekemien kanssa, niin omiensa kanssa kyllä. Ja jos katsoo mun levyjä, niin kaikilla on vähän oma identiteetti, ne on vähän erilaisia kukin. Olen halunnut tavallaan sanoutua edellisen levyn menestyksistä tai menetyksistä irti.” Jukka Perko. (Nissilä 2008, www-sivu).

Usein minusta tuntuu siltä, että edelliset levyni olivat parempia kuin se, mikä on juuri tekeillä – mutta ehkä en ole enää niin kriittinen jo valmista musiikkia kohtaan, jota pystyy katsomaan vähän kauempaa. Juuri tekeillä olevassa projektissa on äskettäin koettu kaikki sen heikot kohdat. Samalla ehkä vahvat puolet jäävät huomaamatta kun materiaalia kuunnellaan enimmäkseen kriittisellä korvalla ja vertaillen. Minusta tuntuu, että levynteossa tapahtuu tavallaan aina sekä edes- että taaksepäin menemistä – asiat, jotka edellisellä levyllä onnistuivat tai olivat luonnollisia, eivät seuraavassa projektissa sitä välttämättä ole.

Jokainen levyni edustaa pientä osuutta muusikon tiestäni. En ole varma, teinkö oikein päättäessäni, että ”Päike ikka paistma jääb” -levyn pitäisi valmistua suunnitellun aikataulun mukaisesti. Oliko se liian iso kompromissi, teinkö vääryyttä musiikillemme kiirehtimällä koko prosessia? Nämä ovat kysymykset, jotka ovat askarruttaneet minua levyntekoprosessin loppuaskelilla ja levyn ilmestymisen jälkeen.

Työni yhtenä tavoitteena ollut muistillista löytyy työn lopusta liitteenä pelkistetyssä muodossa (Liite 2). Jokaisen levyn tekemistä harkitsevan kannattaa laatia oma henkilökohtainen levyntekovaiheiden lista, jossa vaiheet ovat hänelle sopivassa järjestyksessä.

6.1 Aikataulukysymys

Aikataulutus on tärkeätä, sillä kiireellinen aikataulu vaikuttaa kaikkiin toisiin vaiheisiin. Päätettyäni kirjoittaa raportin ”Päike ikka paistma jääb” -levyn tekemisestä tiesin jo etukäteen, että tämän projektin isoin ongelma on juuri ajan puute. Koska muusikkojen toimeentulo Virossa ei ole kovin turvattu, monet muusikot tekevät myös ns päivätöitä ja kaikilla on aikaa melko vähän. Liian yksityiskohtaisen aikataulun laatiminen ei sen takia ehkä ole mielekäästä ja se synnyttäisi vain turhia lisäpaineita. Toisaalta meillä ei alunperin

ollut tiedossa tarkkaa päivämäärää, johon mennessä levyn olisi pitänyt valmistua. Joskus minusta tuntuu, että en itse halua laatia liian yksityiskohtaista aikataulua, sillä vaikka kuinka monta kertaa olisi äänittänyt, sitä pelkää edelleenkin enemmän tai vähemmän.

Oma ajanpuutteeni liittyy suuressa osin tyttäreni syntymään ja siitä johtuviin muutoksiin yksityiselämässäni. Vaikka tyttäreni kasvattaminen on etusijalla, haluan jatkuvasti toteuttaa musiikillisia ideoitani ja työskennellä musiikin parissa. Musiikki tukee minua tyttäreni kasvattamisessa ja tyttäreni kasva(tta)minen tukee muusikkouttani.

Ajan puute vaikuttaa epäilemättä musiikin harjoittamisen mahdollisuuksiin ja pikkulapsen vanhempana tulee tutuksi väsymyksen vaikutus lauluääneen. Musiikki on itselleni ollut kuitenkin yksi asioista, joka auttaa kestämään väsymyksen ja vaikeudet. Uudessa elämäntilanteessa pitää löytää uusia ratkaisuja ja tehdä kompromisseja, jotta pystyisi jatkuvasti työskentelemään musiikin parissa. Esimerkiksi päätin, ettemme lykkää äänityssessiotamme vaikka ääneni ei vielä ollut äänityskunnossa.

Tällainen suhtautuminen tärkeään työkaluuni eli ääneen oli huoletonta ja vastuutonta, mutta aikaisempiin kokemuksiini nojautuen pelkäisin, että muuten kokonainen projekti voisi peruuntua. En olisi tehnyt sellaista päätöstä, jos mielestäni olisin voinut vahingoittaa ääntäni peruuttamattomasti. Vaikka ääneni ei ollut riittävässä kunnossa äänitystä ajatellen, riitti sen kunto raakaversioon äänittämiseen, jotta projekti saatiin tallennettua aikataulun mukaisesti.

Myös sovituselupien hakemisessa mitään ei pitäisi ottaa itsestänselvyytenä. Yleensä virolaisilla vanhemman ikäluokan säveltäjillä ei ole kustantajia, mutta Kustas Kikerpuulla oli. Jos olisin tietänyt siitä jo projektin alkuvaiheessa, olisi aikaa sovituselupien hakemiseen riittänyt runsaasti. Nyt levy ehti jo valmistua ennen sovituseluvan saapumista kustantajalta.

6.2 Markkinointikysymys

Miksi kuitenkin halusin levyn valmistuvan jo maaliskuussa? Jos olisin päättänyt lykätä levyn valmistumisaikaa, olisime voineet käyttää enemmän aikaa miksauskeeseen ja masterointiin, mutta olisimme menettäneet arvokkaan markkinointimahdollisuuden esitellä levyä Jazzkaar-festivaalin järjestämässä konsertissa 7. maaliskuuta 2009. Jos konsertti on hyvä niin ihmiset ovat usein halukkaita ostamaan myös levyn.

Omakustannetuottajana minulle on hyvin tärkeitä, että levy valmistuisi silloin kun muut tapahtumat tukevat sen markkinointia. Kuten monet alan asiantuntijat toteavat, ei itse levynsä tuottavalla artistilla luultavasti riitä erityisemmin varoja tuotteensa markkinointiin. Siksi pitää käyttää hyväkseen jokaista mahdollisuutta, joka auttaa markkinoimaan levyä säästeliäästi.

6.3 Äänityskysymykset

Ajatellessani viimekertaista äänitysrupemaamme tekniseltä kannalta olen miettinyt, että vaikka haluaisimme olla musiikin miksaamisessa hyvin tiiviisti mukana, voisimme ensi kerralla kuitenkin käyttää erikseen äänittäjää, jotta kenellekään ei jäisi liian montaa asiaa samanaikaisesti tehtäväksi. Vaikka tässä projektissa ei ollutkaan tarkoitus välttämättä äänittää trumpettia samanaikaisesti toisten soittimien kanssa, olisi yhdessä soittaminen kuitenkin vaikuttanut tunnelmaan ja tukenut musiikkia kokonaisuutena.

Pohdin äänityssessioiden jälkeen monesti myös sitä, miten ratkaista ihmissuhdeongelmia, jotka ajoittain studiotyöskentelyn aikana ilmaantuivat. Tuntuu siltä, että minun pitää oppia olemaan suoraselkäsempi. Vaikka olen työskennellyt joidenkin muusikoiden kanssa vuosia, vaikeitakin päätöksiä tulee osata tehdä, jos musiikki kärsii soittajien välisten ongelmien takia. Olen liian montaa kertaa "unohtanut" äänityksissä kohtaamani ongelmat, jotka ovat toistuneet vuosi vuodelta. Tilanne, jossa ilmapiiri ei tue musiikin syntyä, syö sekä musiikkia että soittajia. Musiikin taika ei pääse syntymään.

Ehkä päätökseni viedä tämänkertainen prosessi loppuun aikataulun puitteissa liittyi sisimpään ajatukseeni, että musiikki, jota olemme tallentaneet, on rehellinen tämänhetkisen tilanteen peilaus. Saatan katsoa prosessia liian kriittiseltä kannalta, sillä olen hyvin sidottu kaikkiin prosessin vaiheisiin. Vaikka kriittisyyttä tarvitaankin, pitäisi toisaalta oppia olemaan tyytyväinen asioihin, jotka toimivat. Äänityksissä on nykyään mahdollista hioa esitystään loputtomiin, mutta toisaalta siitä voi silloin kadota henki. Rehellinen, elävä ja tunnelmallinen esitys virheineen on merkittävästi parempi kuin loputtomasti hiottu, kaunis, mutta hengetön esitys.

Myönteinen kokemus oli "kotistudion" onnistunut käyttö äänityksessä. Mielestäni tämä osoitti, että pienempien kokoonpanojen äänittäminen ammattitasolla on mahdollista myös kotioloissa, jos pystytään järjestämään tarvittavat tekniset välineet.

6.4 Itsenäisen levyntuottamisen edut ja haitat

Artistilla, joka tuottaa levynsä itse, on monia etuja ja runsaasti enemmän päätösvaltaa kuin levy-yhtiön suojassa levynsä tuottavalla artistilla. Toisaalta voi koko prosessin ohjaaminen olla yhdelle ihmiselle liian iso työ. Jokaisessa levyprojektissa minulla on ollut kannettavana erilaisia vastuualueita, esimerkiksi erään Helsingissä järjestetyn äänityssession aikana minun järjestettävänä olivat myös virolaisten muusikkojen matkat, majoitus ja ruokailu. Viimeisen levyprojektin aikana jaoimme Teet Raikin kanssa vastuun miksausesta, vaikka päävastuu oli kokeneempana hänellä. Koska seuraavassa projektissa käytämme rumpusetiä, jonka äänittäminen vaatii akustisesti sopivaa tilaa, joudumme luultavasti palaamaan ammattistudioon. Olen ajatellut, että toisaalta ulkopuolinen äänittäjä saattaisikin olla vaativampi musiikkimme suhteen kuin mitä olimme itse viimeisessä projektissamme. Liiallinen vaativuus ei välttämättä ole hyvä, mutta ulkopuolinen henkilö osaisi toivottavasti kuunnella musiikkiamme toisella tavalla ja huomaisi myös sen heikkoudet paremmin.

Isona valttina näen itsenäisessä levyntuottamisessa vapauden valita itse levytettävä musiikki ja vaikuttaa oleellisesti sen esitykseen, tekemällä itse sovituksia, valitsemalla muusikot, äänitystilat, äänitysinäöörin ja äänityksen ajan kuten myös vaikuttamalla myöhemmissä levyntekovaiheissa (miksaus, masterointi, levynkannen suunnittelu). Vaikka levy-yhtiön tuella voitaisiin äänitystilaisuuteen saada esimerkiksi hyvinkin kokeneita ja arvostettuja muusikkoja, en uskaltaisi etukäteen arvioida, tulisiko siitä tunnelman osalta yhtä hyvää jälkeä kuin muusikoiden kanssa, jotka tuntevat artistin, tukevat häntä kaikin puolin ja panostavat hänen musiikkiinsa. Vaikka äänitysteknisessä mielessä olimme tässä projektissa aloittelijoita, olen kuitenkin tyytyväinen tulokseen ja kiitollinen mahdollisuudesta oppia uutta.

Seuraavaksi haluan äänittää omaa musiikkiani ja koostamalla tämän raportin oppia aikaisempien projektien virheistä. Uskon, että työstäni on hyötyä myös toisille, jotka haluavat tutustua levyn tekemisen prosessiin.

7 YHTEENVETO

Viimeisen levyni tekeminen oli monessa mielessä erilainen aikaisemmista kokemuksistani ja ehkä juuri sen takia kysyin itseltäni, oliko sen tekeminen oikea askel. Toisaalta ihminen ottaa aina askelia, sekä eteen- että taaksepäin. Jokaisesta askeleesta jää myös jälki. Ihmiset, jotka kuuntelevat musiikkiani elävässä esityksessä, kuuntelevat usein mielellään sitä myös muualla. Heille tämä jälki on tärkeä. Myös minulle se on tärkeä, se on musiikillista historiaani.

Vaikka en ole aina tyytyväinen suoritukseeni, voin todeta, että musiikkimme on rehellistä, juuri sellaista, millaisia me tällä hetkellä olemme. Jos se on joissakin asioissa askel taaksepäin, siitä pitää oppia. Uskon, että ongelmat ja niistä oppiminen antavat mahdollisuuden ottaa seuraavaksi taas pidempi askel eteenpäin.

LÄHTEET

Aittapelto, Antti 2003. Musiikkialan myllerrys voimistuu. Tampereen Yliopiston toimittajakoulutuksen viikkolehti Utain 19 / 4.12.2003. www-dokumentti.

<<http://www.uta.fi/utain/2003s/19/7132.html>> Luettu 13.03.2009.

Alaspää, Arto; Gronow, Pekka; Karttunen, Antero et al 1977. Satavuotias äänilevy. Äänilevytuottajat ry.

Collis, John 2001. the musicians' bible. the complete guide to the music business. London: Penguin Group.

Haaksiluoto, Hesse 2004. Neitoperho. www-dokumentti.

<<http://www.hessuhaaksiluoto.com/julkaisut.html>> Luettu 15.03.2009.

Immonen, Virpi; Maarja; Laubre, Lauri; Saaremets, Raul; Nestor, Siim; Verwinen, Jonas 28.03.2009. Keskustelupaneli „How to Make a Good Record” Showcase-festivaalilla „Tallinn Music Week”. Haastattelutieto.

Karhumaa, Mika 2000. Musiikkibisnes. Helsinki: Oy Edita Ab.

Nelson, Karen R. 1992. Insights on Jazz: A Musician's Guide to Making a Record. The 5th in a series of How-To booklets. Minneapolis, Minnesota: Arts Midwest.

Nissilä, Pekka 2008. Pintaa syvemmälle. www-dokumentti.

<http://www.elvisry.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=408&Itemid=81>

Luettu 13.03.2009.

Nordenstreng, Markku 2008. Musiikkibisnes syö äänitysstudioita. Helsingin Sanomat. Kulttuuri. 10.10.2008. www-dokumentti.

<<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Musiikkibisnes+sy%C3%B6+%C3%A4%C3%A4nitys+studioita/1135240143238>> Luettu 14.03.2009.

Pakarinen, Saara 2006. Musiikkibisnes pyörii pientä piiriä. Tampereen Yliopiston toimittajakoulutuksen viikkolehti – Utain 4 / 23.3.2006. www-dokumentti.

<<http://www.uta.fi/utain/2006k/4/29100.html>> Luettu 14.03.2009.

Pakarinen, Saara 2006. Tuottaja, siis kuka? Tampereen Yliopiston toimittajakoulutuksen viikkolehti Utain 4 / 23.3.2006. www-dokumentti.

<<http://www.uta.fi/utain/2006k/4/29103.html>> Luettu 14.03.2009.

Raivio, Jaana 2003. Enkelin unta - prosessista tuotteeksi. Opinnäytetyö. Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadia, Pop/jazzmusiikin koulutusohjelma.

Shaber, Sam 1999. How to Produce Your Own CD. Musician Magazine 01/1999. www-dokumentti. <<http://www.thezone.org/resources/producecd.html>> Luettu 15.03.2009.

Spellman, Peter 2000. The Self-Promoting Musician. Strategies for Independent Music Success. Boston, MA: Berklee Press.

Teosto r.y. Luvat > Ääni- ja kuvatallenteet > Äänitallenteet > Oman musiikin julkaiseminen äänitteellä. www-dokumentti.

<http://www.teosto.fi/fi/oma_musiikki.html?open&Highlight=0,oma%20musiikki>
Luettu 5.04.2009

Teosto r.y. Luvat > Ääni- ja kuvatallenteet > Äänitallenteet > Hyödyllisiä linkkejä, Tuottajan opas. www-dokumentti.

< <http://www.teosto.fi/fi/%C3%A4%C3%A4nitallenteet.html>> Luettu 10.04.2009.

LIITTEET

Liite 1. Levy "Päike ikka paistma jääb"

Liite 2. Muistilista levyntekoprosessin vaiheista

LEVYNTEKOPROSESSIN VAIHEET:

1. Musiikillinen materiaali

2. Musiikin sovittaminen

3. Bändin kokoaminen

4. Tuottaja

5. Studio

6. Äänityssessiot

7. Miksaus

8. Masterointi

9. Aikataulu

10. Rahoitus

11. Lupien hankkiminen

12. Levykannen suunnittelu

13. Levyn tilaaminen

14. Levyn jakelu

15. Levyn markkinointi

Liite 3. Artikkelin ”Päike ikka paistma jääb” -konsertista

<http://www.jazzkaar.ee/uudis.php?id=2666>

2009-03-10

Talvejazz: Helin-Mari Arder esitteli uutta levyään

Jokainen laulu oli iloinen yllätys, sillä yleisö ei tuntenut valtaosaa alkuperäiskappaleista ja musiikki oli kiitos huolellisten sovitusten kiinnostavaa kuunneltavaa, kehuu Mari Hiimäe Helin-Mari Arderin konserttia.

Helin-Mari Arder esiintyi 7. maaliskuuta Talvejazz-festivaalin puitteissa Kumu:n auditoriossa. Hänen kvintettinsä muunsi Kustas Kikerpuun balladit vauhdikkaaksi bossanova-tyyliksi. Kappaleet eivät silti menettäneet arvostaan mitään.

Elämyksistään kertoo **Mari Hiimäe**.

Naistenpäivän alla järjestetty konsertti Kumun auditoriossa oli ensimmäinen Helin-Mari Arderin uuden levyn **”Päike ikka paistma jääb”** virallinen esittely. Eikä ihme - tuore levy saatiin valmiiksi vain päivää ennen esittelykonserttia.

Kvintetti astui yleisön eteen näin ollen täysin uudella materiaalilla. Myös näistä lauluista, joita yhtye on esittänyt aikaisemmin, soitettiin nyt uudet versiot, joten niidenkin kohdalla vaikutti siltä, ikään kuin kyseessä olisivat täysin uudet kappaleet..

Ohjelma oli kauttaaltaan tuore. Yhtye oli poiminut Kikerpuun laajasta ja hyvin monipuolisesta tuotannosta vähemmän tunnetut kappaleet, nostanut niiden sykkettä, rikastuttanut niitä ainutlaatuisilla sooloilla ja taikonut hitaista balladeista vakuuttavat bossanovat.

Yllätyksiä löytyi jokaisesta laulusta – valtaosa alkuperäismateriaalista ei ollut yleisölle tuttua ja musiikkia piti kiitos kiinnostavien sovitusten kuunnella korvat höröllä. ”Jos Kustas olisi täällä, hän valitaisi konsertin jälkeen, että hänen balladistaan on tullut jotakin aivan muuta,” arveli Helin-Mari ennen erästä nopeampaa kappaletta. Viime vuonna joukostamme poistunut Kikerpuu olisi kuitenkin todennäköisesti ollut tyytyväinen kuunnellessaan uudenlaista versiota laulustaan.

Konsertin teemana oli rakkaus monipuolisine väreineen – rakkaus sekä luontoa että kaikkea elävää kohtaan. Esitys ja uudet sovitukset eivät laimentaneet sanomaa, pikemminkin päinvastoin. Helin-Marin tapainen herkkä ja tunteellinen esiintyjä ei pysty pilaamaan ainuttakaan kappaletta, joka koskee aurinkoisia ja rakkautta ylistäviä tunnelmia.

Helin-Mari on lämmin ja rakastettava artisti, jonka esiintyminen saa kuuntelijat hyväälle tuulelle ja auttaa unohtamaan päivän paineet. ”Se on musiikki, jollaista jokaisen ihmisen pitäisi kuunnella,” sanoi loppuunmyydyn ”Päike ikka paistma jääb” -konsertin jälkeen Anne Erm, Jazzkaar-festivaalin järjestäjä.

Helin-Mari Arderin kvinttetti ohjelmalla ”Päike ikka paistma jääb”
Kumun auditorio 7. maaliskuuta 2009

Kokoonpano:

Helin-Mari Arder, laulu

Teet Raik, trumpetti

Ara Yaralyan, kontrabasso

Mart Soo, kitara

Ahto Abner, lyömäsoittimet

JAZZKAAR: Gonsiori 21 * Tallinn * 10002 // telefon: +372 611 4404 // e-mail info@jazzkaar.ee

Liite 4. Artikkelit "Päike ikka paistma jääb" -levyn tekemisestä

Arder antoi Kikerpuun lauluille uuden sävyn

20.04.2009 00:00

Esme Kassak, Postimees

Helin-Mari Arder on tyttärensä kasvattamisen ohella saanut valmiiksi edellisvuonna joukostamme poistuneen Kustas Kikerpuun muistoksi albumin "Aurinko jää paistamaan". Levyltä löytyy sekä enemmän että vähemmän tunnettuja kappaleita, mutta myös kuuluisimmat niistä ovat saaneet uuden, Arderille ominaisen pehmeän bossa- ja sambarytmisen värin.

Kuva: Stina Kase

Albumi on laulajatar Helin-Mari Arderille myös lopputyöksi, jotta hän saisi taskuunsa Helsingin Metropolia-korkeakoulun diplomin.

Mistä sait ajatuksen valita esittämiseksi Kikerpuun kirjoittamat laulut?

Kikerpuun musiikki on aina ollut hyvä valinta. Suunnittelin hänen lauluistaan koostuvaa konsertti-ohjelmaa jo monta vuotta. Erityisesti pidin hänen jazztyylisistä lauluistaan.

Pelkäsin jokseenkin kappaleita, jotka olivat enemmän pop-tyylisiä, sillä halusin tehdä niille itse uudet sovitukset. Tiesin, että rakkainta Kikerpuulle on jazzmusiikki ja en ollut varma, tuleeko sovitustani riittävän jazzahtavia.

Aloittaessani työskentelyn hänen laulujensa parissa sivuutin kuitenkin tämän pelon ja keskityin ainoastaan musiikkiin ja kappaleiden merkitykseen.

Kikerpuu on kirjoittanut elämänsä aikana hyvin paljon lauluja. Miltä pohjalta teit omat valintasi?

Vaikka musiikkia kirjoitettiin usein myös neuvostoaikaisia laulukilpailuja varten ja kaikki eivät

kuulemma suhtautuneet kirjoittamiseen silloin kovin vakavasti, ovat Kikerpuun laulut mielestäni hyvin sydämmellisiä ja merkityksellisiä. Valitsin lauluista ne, joiden tunnelmasta pidin ja jotka synnyttivät enemmän ideoita.

Valittavana olisi ollut vielä monia kappaleita ja eräs niistä jäikin levyltä ajanpuutteen takia. Yksi kappaleista, jota laulettaessa tuntuu melkein, kuin näkisin silmiäni edessä kaikkea, mistä se kertoo, on "Ja tanssin lumipyryssä".

Kuinka pitkään levynteko kesti? Kuka on auttanut lapsen kanssa silloin kun teet musiikkia?

Levyn tekemiseen kului noin puoli vuotta, mutta tietenkin lopussa tuli kiire ja aikaa jäi puuttumaan. Koska ensimmäisen äänityssession aikana tytär Loviisa oli vielä aika pieni, oli hän melko tyytyväinen isoäitiin, joka hoiti häntä parin tunnin pätkissä.

Pienen lapsen viereltä ei jää sen kummemmin aikaa musiikille, sillä vapaata aikaa on enimmillään pari tuntia päivässä, johon pitää mahtua myös kaikki muut tarvittavat toiminnot. Hetkiä, jolloin voi keskittyä ainoastaan musiikin tekemiseen, ei melkein olekaan.

Onneksi myös Teet (elämäkumppani ja muusikko Teet Raik- toim.) on Loviisan kanssa, mutta hänelläkin on usein paljon tekemistä. Silloin kun minun pitää todellakin tehdä jotain, löytää hän aina mahdollisuuden auttaa. Uskon, että jokainen äiti tarvitsee vaikka pienen hetken, jolloin hän pystyy tekemään jotain itseään varten, silloin myös lapsen kanssa olemiseen löytyy enemmän energiaa.

Miten yleisö on suhtautuneet uuteen musiikkiin? Miten tuttuja ovat sinulle laulujen aikaisemmat esitykset?

Yleisö on ottanut musiikin hyvin vastaan, ohjelmassa on sekä heille tuttuja että tuntemattomia kappaleita. "Me kaksi", "Pihlajoita punertaa" ja "Heräit joutsenet minussa lentoon" ovat luultavasti tunnetumpia, myös itselleni. Monet muut kappaleet olivat taas itsellenikin uusia, tutustuin niihin nuoteista.

Koska halusin alusta lähtien sovittaa kappaleet uudelleen, en tuntenut tarvetta etsiä käsiini vanhoja versioita kappaleista. Olen tottunut siihen, että myös jazzstandardeihin tutustuessani en aloita oppimista etsimällä kuunneltavaksi toisten artistien levyttämiä versioita.

Jotta pystyisin luomaan oman näkemykseni laulusta, nuottimateriaali on riittävä – musiikki ja sanoitukset kertovat minulle, mitä näen ja kuulen kappaleessa.

Mitä teet tällä hetkellä elämässäsi?

Pääasiallisesti olen tyttäreni kanssa kotona ja joskus harvoin esiinnyn. Joitakin harvoja kertoja kun esiintyminen on ollut siihen sopiva, on tyttäreni ollut mukana, mutta yleensä on hän esiintymisen aikana isovanhempien, siskoni tai läheisten ystäviemme luona.

Tärkein työ on tällä hetkellä olla tyttäreni kanssa kotona, musiikillinen työ on enemmänkin pientä lomaa. Molemmat ovat oleellisia ja täydentävät toisiaan.

Lapsen päiväunien ajan käytän tällä hetkellä suuressa osin Helsingin Metropolia-korkeakoulun loppuöiden kirjoittamiseen. Toivottavasti saan ne parin-kolmen viikon päästä vihdoinkin valmiiksi!

Miten paljon viimeisestä levystä on ollut hyötyä lopputyön tekemisessä tai sitten toisin päin?

Koska koulutusohjelmani suosii mahdollisimman käytännönläheistä lähestymistapaa, valitsin lopputyön teemaksi levyn "Aurinko jää paistamaan" tekemisen. Joten levy itse onkin lopputyö, jonka lisäksi kirjoitetaan teoreettinen osa eli raportti, jota valmistelen tällä hetkellä.

Koulun henkilöstö on onnekseni hyvin ymmärtäväinen ja tukee minua kaikin puolin. Kai hekin ovat

huolissaan, sillä jos en valmistuisi nyt, täytyisi minun valmistuakseni läpäistä uudelleen pääsykokeet.

Milloin ja missä esittelet uutta levyäsi?

Uuden, vain päivää aikaisemmin valmistuneen levyn esittely oli jossakin mielessä Jazzkaaren organisoima konsertti Tallinnassa Kumu'ssa maaliskuun 7. päivänä. Koska konsertti meni hyvin ja mahdollisia kuuntelijoita olisi ollut enemmänkin, yritämme ehkä järjestää konsertista uusintoja. Halukkaat voivat kuunnella samaa ohjelmaa huhtikuun 21. päivänä Raplan kaupungissa.